

85 Research Paper

Het Israëlische optreden gedurende de
Tweede Libanonoorlog: een case study
naar strategische cultuur

P.M. de Goede

April 2009

Publication of the Faculty of Military Sciences
Netherlands Defence Academy

Het Israëliische optreden gedurende de Tweede Libanonoorlog: een case study naar strategische cultuur

Het Israëlische optreden gedurende de Tweede Libanonoorlog: een case study naar strategische cultuur

P.M. de Goede

Research paper no. 85

Publicaties van de Faculteit Militaire Wetenschappen

Nederlandse Defensie Academie

Het Israëlische optreden gedurende de Tweede Libanonoorlog: een case study naar strategische cultuur
P.M. de Goede

Researchprogramma Krijgswetenschappen
Project Operatie Change of Direction (Tweede Libanonoorlog, 2006)

Nederlandse Defensie Academie (NLDA)
Faculteit Militaire Wetenschappen (FMW)
Postbus 90.002
4800 PA Breda

©2009 P.M. de Goede

Vormgeving tekst: Paul Ducheine & Frans Osinga
Omslag ontwerp: Eric Franken, bureau Multimedia NLDA
Drukwerk: PlantijnCasparie, Zwolle

Voor het opnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere complicatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de auteur(s) te wenden.
PM.d.Goede@nlda.nl

De meningen en opvattingen die in deze publicatie worden uitgesproken zijn en blijven voor de verantwoordelijkheid van de desbetreffende auteur. Zij geven niet noodzakelijk de mening van de Minister van Defensie weer.

ISBN: 978-90-8892-019-6
NUR Code: 689

Nederlandse samenvatting

Het Israëlische optreden tijdens de Tweede Libanonoorlog in 2006 heeft veel discussie opgeleverd. De Israëlische aanpak kreeg overwegend slechte kritieken, in binnen- en buitenland. De oorlog was begonnen na een actie van de sjiiitische organisatie waarbij twee Israëlische militairen ontvoerd werden. Israël reageerde hierop met een zware tegenactie die bestond uit het bombarderen van Hezbollah doelen in Zuid Libanon. Hezbollah bestookte vervolgens doelen in Israël met raketten. De Israel Defense Forces (IDF) slaagden er echter niet in deze raketaanvallen een halt toe te roepen; ze hielden aan gedurende het gehele conflict van 33 dagen. De publieke opinie in Israël was teleurgesteld in het optreden van de IDF, dat als zwak werd gekwalificeerd. Een onderzoekscommissie ingesteld door de regering en menig wetenschappelijk en journalistiek analist zochten verklaringen voor de ‘poor performance’.

Dit essay zet een aantal gegeven oorzaken voor het teleurstellende optreden op een rij, waarbij het de analyses van Avi Kober en de Winograd commissie als ordenend instrument gebruikt. Het zoekt vervolgens mogelijke verklaringen voor dit optreden in de geschiedenis van Israël en de IDF. Het essay kan gelezen worden als een *case study* in onderzoek naar strategische cultuur. Het stelt de vraag aan de orde in hoeverre het Israëlische optreden in de Tweede Libanonoorlog verklaard kan worden vanuit de Israëlische strategisch culturele ontwikkeling. Het plaatst dit optreden in het perspectief van deze ontwikkeling, schetst continuïteiten en geeft kanttekeningen bij het overgeleverde beeld van de oorlog.

Algemeen gesteld doet Handels conclusie nog steeds opgeld. Om als staat te overleven, is Israël voor zijn strategische problemen – ten koste van langere termijn planning en diplomatieke opties – gaan leunen op militaire oplossingen. De ontwikkeling van de strategie van één van ’s werelds “foremost military performers” is daardoor vaak gekenmerkt door verwarring, besluiteloosheid en gebrek aan visie. Het optreden tijdens de Tweede Libanonoorlog past in dit beeld.

Inhoudsopgave

Nederlandse samenvatting	v
Inhoudsopgave.....	vii
Het Israëlische optreden gedurende de Tweede Libanonoorlog: een case study naar strategische cultuur.....	1
1. Inleiding	1
2. Gegeven verklaringen voor het teleurstellende Israëlische optreden in 2006.....	3
2.1. ‘Why the poor performance?’	3
2.2. Het Winograd-rapport.....	7
3. Schets van de ontwikkeling van de Israëlische strategische cultuur.....	9
3.1. De geostrategische omstandigheden	9
3.2. Psychologische factoren.....	10
3.3. Kwaliteit versus kwantiteit.....	11
3.4. Vormgeven aan strategie	12
3.5. De ‘zevende oorlog’: Israël en ‘low intensity conflict’	14
3.6. Heroriëntatie vereist	17
4. De Tweede Libanonoorlog in Israël’s strategische cultuur.....	21
4.1. ‘Deterrence mindset’	21
4.2. ‘Post heroic casualty aversion’	23
4.3. ‘Fighting standards’	24
4.4. ‘RMA beliefs, ‘poor’ professionalism’	25
4.5. Leiderschap	26
5. Conclusie	29
Literatuur en bronnen.....	33

Het Israëlische optreden gedurende de Tweede Libanonoorlog: een case study naar strategische cultuur

Door P.M. de Goede¹

1. Inleiding

*The key is of course – to strike.*²

In juli en augustus 2006 woedde de Tweede Libanonoorlog tussen Israël en Hezbollah. Na een actie van Hezbollah op 12 juli 2006 waarbij twee Israëlische militairen ontvoerd werden, reageerde Israël met luchtaanvallen op de sjiiitische organisatie in Libanon. Het conflict escaleerde vervolgens toen Hezbollah begon met beschietingen met raketten op het noorden van Israël. In een poging deze beschietingen te beëindigen, intensiveerde Israël de luchtaanvallen, maar slaagde er niet in deze te verhinderen. Bijna een maand verder in deze vicieuze cirkel besloot Israël alsnog een grondoperatie tegen Hezbollah strijders uit te voeren, om voor een staakt-het-vuren toch nog het raketvuur te beëindigen. Alleen inzet van luchtstrijdkrachten had de beschietingen niet kunnen stoppen. De grondoperatie slaagde er echter evenmin in, verliep onbevredigend en bracht de nodige gebreken in de Israëlische veiligheidspolitieke structuren en de krijgsmacht aan het licht. De oorlog kwam uiteindelijk tot een einde door internationale inspanningen. Een uitgebreid UNIFIL zou in samenwerking met 15.000 Libanese regeringstroepen de stabiliteit in het zuiden van Libanon ter hand nemen. Ofschoon Hezbollah, en menig Libanees burger, zwaar te lijden heeft gehad onder de Israëlische acties, riep de organisatie toch de overwinning uit.³ Kissinger's adagium had weer opgeld gedaan: een guerrilla beweging wint indien die niet verliest, terwijl zijn bestrijders verliezen wanneer ze niet winnen.

De teleurstelling en frustratie in Israël waren groot. De regering en militaire leiding kwamen onder vuur te liggen. Nationaal en internationaal kreeg het Israëlische optreden overwegend slechte kritieken. Hoe was het toch te verklaren, deze “poor performance”?⁴ Het kon toch niet zo zijn dat een van 's werelds meest indrukwekkende en ervaren krijgsmachten er niet in was geslaagd zijn burgers te beschermen tegen raketbeschietingen van een guerrilla beweging?

¹ Majoor drs. Marcel de Goede is docent Airpower bij de sectie Militair Operationele Wetenschappen van de Faculteit Militaire Wetenschappen van de Nederlandse Defensie Academie.

² Yitzhak Rabin, Chef van de Israëlische Generale Staf in 1967, geciteerd in Gil-li Vardi, ‘Pounding their feet’: Israeli military culture as reflected in early IDF combat history’, *The journal of strategic studies*, vol. 31, no. 2, April 2008, p. 295-324, aldaar p. 315.

³ Hezbollah's leider Nasrallah zei na afloop dat wanneer men had geweten dat het zo zou uitpakken, Hezbollah de actie niet zou hebben uitgevoerd. Nasrallah in een interview voor de Libanese TV op 27 augustus 2006, geciteerd in: Gilbert Achcar with Michel Warschawski, *The 33-day war. Israel's war on Hezbollah in Lebanon and its aftermath* (Saqi, London 2007), p. 47.

⁴ Zie bijvoorbeeld Avi Kober, ‘The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War: why the poor performance?’, *The journal of strategic studies*, vol. 31, nr. 1, February 2008.

Dit essay zet in de eerste paragraaf een aantal genoemde verklaringen voor de magere prestaties op een rij. Het onderzoekt hoe het Israëlische optreden in de zomer van 2006 te plaatsen is in Israël's politiek-militair strategische ontwikkeling en wil enkele kanttekeningen plaatsen bij de geboden verklaringen. Met andere woorden: dit essay wil niet vragen waarom het optreden zo teleurstellend was, maar zoekt mogelijke verklaringen voor dit optreden in de geschiedenis van Israël en de Israel Defence Forces (IDF). Het essay kan gelezen worden als een *case study* in onderzoek naar strategische cultuur. Het stelt de vraag aan de orde in hoeverre het Israëlische optreden in de Tweede Libanonoorlog verklaard kan worden vanuit de Israëlische strategisch culturele ontwikkeling. Onder strategische cultuur wordt hier in navolging van Colin S. Gray verstaan:

Culture (...) comprises the persisting (though not eternal) socially transmitted ideas, attitudes, traditions, habits of mind, and preferred methods of operation that are more or less specific to a particular geographically based security community that has had a necessarily unique historical experience.⁵

Het begrip strategische cultuur is een “contested concept”.⁶ Definiëring is onderwerp van discussie, en de meningen over de verklarende werking van het begrip verschillen. Toch wordt breed erkend dat voor de verklaring van het strategisch gedrag van een actor zijn strategische cultuur een belangrijke rol speelt.⁷ Onderzoek naar strategische cultuur draagt bij aan het beantwoorden van vragen naar “whether, why, and how, people, politics and would-be politics, fight”.⁸

Paragraaf 2 geeft een schets van de ontwikkeling van de Israëlische strategische cultuur. De derde paragraaf plaatst het Israëlische optreden in de zomer van 2006 vervolgens in deze ontwikkeling, en geeft aanvullend enkele kanttekeningen bij het overgeleverde beeld rondom de Tweede Libanonoorlog. Het essay sluit af met een conclusie.

⁵ Colin S. Gray, ‘Strategic culture as context: the first generation of theory strikes back’, *Review of international studies*, nr. 25, 1999, p. 49-69, aldaar p. 51. Zie bijvoorbeeld ook G. Teitler, ‘Militair-strategische culturen’, in: G. Teitler, J.M.J. Bosch, W. Klinkert e.a., *Militaire strategie* (Mets & Schilt, Amsterdam 2002), en Jeffrey S. Lantis, ‘Strategic culture: from Clausewitz to constructivism’, *Strategic insights*, vol. IV, nr. 10, October 2005.

⁶ Gray, ‘Strategic culture as context’, 61. Zie ook Kerry Longhurst, ‘The concept of strategic culture’, in: Gerhard Kümmel & Andreas D. Prüfert, eds., *Military sociology. The richness of a discipline* (Nomos Verlagsgesellschaft, Baden Baden 2000) p. 301-310, aldaar p. 303-305.

⁷ Longhurst, ‘The concept of strategic culture’, p. 301, p. 305.

⁸ Gray, ‘Strategic culture as context’, p. 50.

2. Gegeven verklaringen voor het teleurstellende Israëlische optreden in 2006.

Het beeld dat het Israëlische optreden tijdens de Tweede Libanese Oorlog gefaald heeft, domineert de beeldvorming over dit conflict.⁹ Sommigen weten ook waaraan dit te wijten is. Op de vraag “why the poor performance?” worden schillende factoren ter verklaring genoemd. Dit essay beoordeelt een aantal gegeven verklaringen aan de hand van de analyse van Avi Kober.¹⁰ Hierop aanvullend sluit deze paragraaf af met de beoordeling van het Winograd-rapport van de onderzoekscommissie die de Israëlische regering kort na de oorlog onder druk van de brede kritiek in het leven had geroepen.

2.1. ‘Why the poor performance?’

Kober stelt dat de IDF gefaald heeft in het bereiken van een “battlefield decision”. Daarmee bedoelt hij dat het de IDF niet is gelukt de vijand het voortzetten van het gevecht te beletten. Sterker nog: hij is van mening dat het optreden van de IDF Hezbollah in de kaart heeft gespeeld.¹¹ In Kober’s analyse heeft Israël een vergeldingsactie voorbij zijn culminatiepunt laten komen, waarna niet is gedaan waar de situatie om vroeg, met een onbevredigend einde tot gevolg. De *Katyusha* beschietingen op noord Israël konden slechts worden beëindigd door het innemen van de gebieden van waar deze raketten werden afgevuurd. Dit moest gebeuren middels een grondoperatie, die uiteindelijk niet uitgevoerd werd op een verrassende, snelle en beslissende wijze, kortom op een manier die zou hebben gepast in de “sophisticated tradition” van de IDF.¹²

De Tweede Libanonoorlog op zichzelf vertoonde in een aantal opzichten geen nieuwe kenmerken. Het ging om een asymmetrisch conflict, in essentie niet anders dan voorgaande asymmetrische conflicten. Of het nu *fourth generation warfare*, *complex irregular warfare*, of *hybrid war* genoemd wordt, Kober acht dit geen fundamentele afwijkingen van wat traditioneel *low intensity conflict* (LIC) wordt genoemd; de asymmetrie kent slechts meerdere verschijningsvormen. Kober kwalificeert het Israëlische optreden als *post-heroic warfare*, gekenmerkt door het vermijden van slachtoffers aan eigen zijde en bij de burgerbevolking van de tegenpartij,

⁹ Aangezien het Israëlische optreden zwaar leunde op het luchtwapen, trokken critici meteen op breder gebied conclusies en leverden kritiek op het luchtwapen in het algemeen. “An enduring illusion” luidde de kop van een *special report* over *air power* in de Economist (‘An enduring illusion’, *The Economist*, August 26, 2006.), waarin de Israëlische luchtaanvallen op doelen in Libanon in een traditie van het te hoog spannen van verwachtingen geplaatst werden. Dit heeft weer alarmbellen doen rinkelen bij luchtmachten elders in de wereld. Zouden deze aantijgingen terecht blijken, zou het consequenties hebben ver buiten de Israëlische grenzen. Om te voorkomen dat het kind met het badwater wordt weggegooid, wordt de oorzaak voor het falen gezocht in het verkeerd toepassen van op zichzelf goede ideeën en doctrines. Zie bijvoorbeeld Neville Parton, ‘Israel’s 2006 campaign in the Lebanon. A failure of air power or a failure of doctrine?’, *RAF Air power review*, vol. 10, nr. 2, Summer 2007; J.P. Hunerwadel, ‘Israel’s failure. Why?’, *Air and space power journal*, Winter 2007.

¹⁰ Avi Kober, ‘The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War: why the poor performance?’, *The journal of strategic studies*, vol. 31, nr. 1, February 2008.

Dr. Avi Kober is politicoloog aan de Bar Ilan Universiteit, te Ramat Gan, Israël, en senior research associate bij het *BESA Center for strategic studies*, een onafhankelijk onderzoeksinstituut verbonden aan de Bar Ilan Universiteit. Zijn analyse bundelt op een zeer praktische en inzichtvolle wijze de brede kritiek die gegeven wordt op het Israëlische optreden, vanuit de optiek van een Israëlische politieke wetenschapper, gespecialiseerd in “military thought, Israeli national security doctrine and policy, Arab-Israeli wars, and low-intensity conflicts”. (http://www.biu.ac.il/SOC/besa/avi_kober.html benaderd: 19-12-2008)

¹¹ Kober, ‘The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War’, p. 5-6.

¹² Ibid., p. 6.

Ook dit is niet nieuw. Kober ziet het begin voor wat betreft Israël bij de Litani operatie van 1978. Het niet-lineaire gevechtsveld ten slotte, en de rol van de media als autonome speler, zijn beide inmiddels bekende verschijnselen op het slagveld.

Kober ziet drie factoren in dit conflict die hij wel als nieuw beschouwd. In de eerste plaats waren de randvoorwaarden gunstig voor Israël, waar dat bij voorgaande oorlogen niet het geval was. Naast binnenlandse consensus¹³ stelt Kober dat er brede internationale steun voor Israël was, zelfs stilzwijgend van gematigde (door soennitische regeringen bestuurde) Arabische landen.¹⁴ De gunstige voorwaarden gaven ruimte voor een gevoel dat er ruim voldoende tijd was om doelstellingen te verwezenlijken. Ten tweede was de hoeveelheid afgevuurde raketten door Hezbollah nog nooit zo groot geweest. De ruim 4.000 *Katyusha's* hebben het normale bestaan voor meer mensen, in een groter gebied dan ooit tevoren ontregeld. Ten slotte: in tegenstelling tot in het verleden waar het optreden van de IDF zwakheden en fouten op het gebied van afschrikking en *intelligence* steeds heeft weten goed te maken, acht Kober het optreden in dit conflict “unsatisfactory, reflecting flawed military conceptions and poor professionalism and generalship.”¹⁵ Hiervoor ziet hij een zestal (groepen van) redenen:

- een laat besef dat het om een oorlog ging;
- vasthouden aan *post-heroic warfare* onder omstandigheden die om een andere aanpak vroegen;
- de erosie van de “fighting standards” van de IDF als gevolg van het optreden in de bezette gebieden sinds 1987;
- hanteren van verkeerde, door de *Revolution in military affairs* (RMA) school ingegeven concepten (“false assumptions and beliefs”), zoals: te zwaar leunen op technologie en de bijkomende fixatie op *airpower*, in combinatie met kleiner wordende eenheden; aanhangen van het idee van beheersen (“controlling”) in plaats van innemen (“capturing”) van terrein; het hanteren van een gecentraliseerd logistiek systeem;
- “poor professionalism” in het officierskorps;
- twijfelend en onervaren politiek leiderschap in combinatie met dominantie van de krijgsmacht bij besluitvorming over militaire zaken.

Als eerste reden voor de matige prestatie van de IDF noemt Kober een laat besef dat het om een oorlog ging.¹⁶ Voor de Chief of Staff, luitenant-generaal Dan Halutz, was de operatie in het begin een vergeldingsaanval. Hij verordonde dat op de Generale Staf niet over ‘een oorlog’ mocht worden gesproken. Vice-premier Shimon Peres stond alleen in het kabinet met zijn aandringen op duidelijkheid of het om een oorlog ging. Het ging om meer dan een semantische kwestie. Het hinderde voorbereidingen voor eventuele vervolgooperaties doordat de mobilisatie van reserve eenheden vertraagd werd. Bovendien beïnvloedde het de commandovoering van de lopende operatie en beperkte het de toepassing van voorbereide operaties. Ten slotte bleef de verspreiding van bepaalde inlichtingengegevens beperkt, wat de besluitvorming niet ten goede kwam.¹⁷

¹³ Zie ook Achcar with Warschawski, *The 33-day war*, p. 98-99.

¹⁴ Zie ook Alon Ben-David, ‘New model army?’, *Jane's defence weekly*, 11 October 2006, p. 23-29, p. 29.

¹⁵ Kober, ‘The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War’, p. 8.

¹⁶ Ibid., p. 9.

¹⁷ Zie bijvoorbeeld het oordeel van Winograd dat Halutz niet alle beschikbare informatie, beoordelingen en plannen had gedeeld, waarvan de beschikbaarheid een betere reactie mogelijk had gemaakt. ‘The main findings of the Winograd partial report on the Second Lebanon War’, punt 14a, op: <http://www.haaretz.com/hasen/spages/854051.html> (1 of 8) 12-12-2007 10:43:14.

De tweede reden voor de matige prestatie volgens Kober is het vasthouden aan wat Luttwak “post-heroic warfare” heeft genoemd.¹⁸ Kenmerkend voor deze manier van oorlogvoeren is het willen vermijden van slachtoffers, in de eerste plaats aan eigen zijde, maar ook bij de civiele populatie van de tegenstander. Kober noemt een aantal voorbeelden, militaire plannen en uitspraken van overheidsfunctionarissen, waaruit de “post heroic inclination” van de IDF in de laatste jaren zou blijken. Deze instelling is een afspiegeling van de lage bereidheid van de Israëliische samenleving slachtoffers te incasseren, vaak met “casualty aversion” aangeduid.¹⁹ Op 31 juli, dag 20 van de oorlog, liet minister Mofaz, voormalig Chief of Staff (1998-2002) en minister van Defensie (2002-mei 2006) nog weten: we hebben veel bereikt, en dat willen we niet riskeren door 40.000 man bloot te stellen aan de “realiteit van Zuid-Libanon”. Toen de raketten maar niet ophielden te komen zag men echter geen andere mogelijkheid meer dan een grondoperatie. Toch werd tot in ieder geval 9 augustus nog druk gedebatteerd over eventuele alternatieven hiervoor.

Kober is van mening dat de gestelde doelen alleen gehaald hadden kunnen worden wanneer de *post-heroic* manier van oorlogvoeren was losgelaten. Dit zou een “battlefield decision” mogelijk gemaakt hebben, waardoor volgens hem de zelf opgelegde ambitieuze doelstellingen gehaald hadden kunnen worden:

- verdrijven van Hezbollah van de grens,
- “significantly crippling” van de status van Hezbollah in Libanon en zijn vermogen terroristische activiteiten te ondernemen vanuit Libanon,
- versterking van afschrikking tegenover Hezbollah en andere landen in de omgeving,
- omstandigheden voor een uitvoerbare internationale regeling creëren
- gunstige voorwaarden voor teruggave van de ontvoerde militairen creëren.

Hij stelt dat de hieraan door de politici (“the civilian echelon”) toegevoegde doelstellingen wel onhaalbaar waren:

- stoppen van *Katyusha* vuur,
- het vernietigen van Hezbollah,
- “significantly crippling” Hezbollah vermogen en status in Libanon (zonder de toevoeging ‘die de organisatie in staat stellen terroristische activiteiten te ondernemen vanuit Libanon’).

De derde verklaring voor de matige prestatie van de Israëliische strijdkrachten ziet Kober in de invloed van de twee Intifada’s waar Israël mee worstelt. In navolging van wat Van Creveld al in 1998 constateerde²⁰, wijst hij op de eroderende werking van het optreden in de bezette gebieden op de strijdkrachten. Bovendien was de laatste oorlog bijna 25 jaar geleden. Dat betekent dat er nauwelijks meer oorlogservaring in de organisatie aanwezig is. In de bezette gebieden is de tegenstand zwak en kleinschalig, de omgeving bekend, de informatievoorziening en ondersteuning van hoge kwaliteit. Bij het optreden tegen Hezbollah in zuid Libanon in 2006 was het precies omgekeerd. Commandanten hadden geen ervaring met manoeuvreren met grote (gemechaniseerde) eenheden, en de eenheden waren niet getraind voor dergelijk optreden (soms vanwege inzet in de bezette gebieden helemaal niet ge-

¹⁸ Edward N. Luttwak, ‘Toward Post-Heroic Warfare’, in: *Foreign Affairs*, Vol. 74, nr. 3 (May/June 1995), p. 109-129.

¹⁹ Kober, ‘The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War’, p. 10.

²⁰ Martin van Creveld, *The sword and the olive. A critical history of the Israeli Defense Force* (PublicAffairs, pb. New York 2002) p. 352.

traint),²¹ terwijl de logistieke ondersteuning ten slotte, “rather ineffective” was.²² Verder heeft de gerichtheid op het optreden in de bezette gebieden zijn weerslag op de *mindset* waarmee de IDF de oorlog van 2006 in ging. Het versterkt de *post-heroic* trek van *casualty aversion* en werkt terughoudendheid in de hand.

De vierde verklaring voor het matige Israëlische optreden zoekt Kober in het hanteren van verkeerde, door de RMA ingegeven concepten. Onder invloed van, en onder de indruk van, technologische ontwikkelingen en bijbehorend Amerikaans gedachtegoed van de *revolution in military affairs* school heeft Israël een aantal “false assumptions and beliefs” overgenomen.²³ Hieronder noemt Kober “the cult of technology”, het leunen op *airpower* en kleine hoogwaardige eenheden, en de notie van beheersen (“controlling”), in plaats van veroveren van terrein. Ten slotte noemt hij nog de reorganisatie van het logistieke systeem en de reserve eenheden. Het zwaar leunen op technologie ten koste van meer traditioneel militair vermogen en vaardigheden gaat hand in hand met de *post-heroic warfare* gedachte. Het is de manier om slachtoffers te verminderen.

Een vijfde oorzaak voor het ondermaatse presteren vindt Kober in gebrekkig (“poor”) professionalisme in het officierskorps. Kober stelt dat de IDF afgedwaald is van de kern van militair denken. Hij ziet een “superficial intellectualization” en een kritiekloos volgen van modieus Amerikaans postmodern gedachtegoed als bijvoorbeeld het *effects based operations* (EBO) concept.²⁴ Onder de bijbehorende obscurantistische retoriek verdwijnen de vakken-nis en de noties waar het om zou moeten gaan. Een centraal begrip bij Kober is “battlefield decision”. Hij verwijt de Israëlische strijdkrachten dat ze het contact met dat begrip verloren zijn (“weakened commitment”) en er vanuit gingen dat het niet te bewerkstelligen is in een *low intensity conflict*. Kober schaat dat onder “poor professionalism” van het officierskorps. Hij verbaast zich erover dat militairen zich keer op keer hebben uitgelaten over de onmogelijkheid van het behalen van vernietiging van een politieke organisatie die zich bedient van terroristische methoden.

Als zesde oorzaak van de teleurstellende prestatie van de IDF ten slotte ziet Kober de aarzende en onervaren politieke leiding. In combinatie met de dominante positie van militairen in het besluitvormingsproces pakte dat in dit geval slecht uit.²⁵ Dat de politieke en militaire leiding in Israël verstrengeld zijn is geen nieuw gegeven, en niet verwonderlijk gezien het belang van de strijdkrachten in een land dat daadwerkelijk existentiële oorlogen heeft gevoerd en nog steeds met existentiële dreigingen te maken heeft. In Kober’s visie was het echter betreurenswaardig dat in 2006 de politieke leiding in de personen van de premier Ehud Olmert en de minister van Defensie Amir Peretz geen militaire ervaring hadden, terwijl ze niet als hun voorgangers Levi Eshkol, Golda Meir of Menachem Begin konden leunen op een ervaren Chief of Staff. Generaal Halutz was de eerste commandant van de Israëlische luchtmacht die Chief of Staff werd. Hij had weinig ervaring met aansturen van joint operaties, aldus Kober, die in de generaal een exponent ziet van het *post-heroic, airpower-*

²¹ Kober, ‘The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War’, p. 30. Zie voor de impact, direct of indirect, van de inzet van de IDF ten behoeve van operaties in de bezette gebieden op de training en geoefendheid ook Van Creveld, *The sword and the olive*, p. 349, en Stuart A. Cohen, *Israel and its army. From cohesion to confusion* (Routledge, London 2008) p. 50.

²² Kober, ‘The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War’, p. 16, p. 29-30.

²³ Ibid., p. 16-17.

²⁴ Ibid., p. 31-33.

²⁵ Ibid., p. 34-37.

zwaar, technocentrisch, postmodern denken over oorlogvoeren, kortom, iemand waar de situatie in Kober's analyse bepaald niet om vroeg.²⁶ De onervarenheid van premier Olmert en minister van Defensie Peretz gaf ruimte aan de aanpak als voorgestaan door de Chief of Staff die in de loop van de oorlog "the strongest backing and greatest freedom of action possible" kreeg.²⁷

2.2. Het Winograd-rapport

Avi Kober is niet de enige die teleurgesteld is over het Israëlische optreden bij deze operatie. In september 2006, een maand na de beëindiging van de operatie, stelde de Israëlische regering een onderzoekscommissie in die de gang van zaken in de *Northern Campaign* moest onderzoeken. De commissie werd in het leven geroepen "due to a strong sense of a crisis and deep disappointment with the consequences of the campaign and the way it was conducted."²⁸ De onderzoekscommissie stond onder leiding van voormalig rechter van het Hooggerechtshof, Eliyahu Winograd.

De commissie concludeerde dat de Israëlische regering de oorlog begonnen was zonder vooraf afgewogen te hebben wat er precies zou moeten gebeuren. Winograd noemt twee opties: een strafactie, of een *course of action* waarbij de situatie op de grond in zuid Libanon naar Israël's hand gezet zou moeten worden. De oorlog begon zonder een keuze voor één van de opties, en zonder exit strategie.²⁹ De besluiteloosheid die hieromtrent tot het einde van de operatie bleef bestaan "did hurt Israel".³⁰ Voorbereidingen voor een grondoperatie werden hierdoor laat genomen. De grondoperatie begon op een zo laat tijdstip in het conflict dat de politieke en diplomatieke omstandigheden de voltooiing onmogelijk maakten.³¹

Winograd concludeerde dat premier Ehud Olmert haastig tot een beslissing was gekomen, zonder voorliggend gedetailleerd plan, waar hij ook niet om vroeg. De complexiteit van de situatie was onvoldoende bestudeerd. Er was geen systematisch navraag gedaan in de bredere zin, of buiten de krijgsmacht. Meer terughoudende meningen werden niet naast de eigen standpunten gelegd en overwogen. De doelstellingen werden niet duidelijk gemaakt en de

²⁶ Opmerkelijk is dat juist Halutz voorstander was van een gezondere balans tussen de militaire en politieke top. Dit veronderstelt echter een politieke top die tegenwicht kan bieden en kan meedenken en praten met de militairen. Verder moet opgemerkt worden dat het niet de minst ervaren persoon was die Halutz heeft aangesteld als *Chief of Staff*, dat was Ariel Sharon, met als minister van defensie Mofaz, beiden autoriteiten op militair gebied. Verder zegt Kober dat de charismatische Halutz een "excellent record" als commandant van de IAF had. Kober, 'The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War', p. 36.

²⁷ Kober, 'The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War', p. 37.

²⁸ 'The main findings of the Winograd partial report on the Second Lebanon War', punt 2. Het gevoel van crisis waardoor de Israëlische publieke opinie verbolgen was, betrof niet slechts het strategische proces en de uitvoering van de militaire operatie. De bevolking ervoer weinig steun van de overheid in de periode dat ze onder vuur van Hezbollah raketten lag. Achcar with Warschawski, *The 33-day war*, p. 92-94. Winograd "found severe failings and flaws in the defence of the civilian population and in coping with its being attacked by rockets", 'English summary of the Winograd Commission Report', *The New York Times*, January 30, 2008: http://www.nytimes.com/2008/01/30/world/middleeast/31winograd-web.html?_r=1&sq=english%20summary%20of%20the%20winograd%20commision%20report&st=cse&scp=1&pagewanted=all, punt 12. Zie bijvoorbeeld ook Cohen, *Israel and its army*, p. 162-163 over "the IDF's failure to protect the rear".

²⁹ 'English summary of the Winograd Commission Report', punt 14.

³⁰ Ibid., punt 15.

³¹ Ibid., punt 17.

relatie met de militaire middelen onvoldoende gelegd. De commissie acht de premier er persoonlijk debet aan dat de doelstellingen overambitieuze en onhaalbaar waren.³² Naar mening van de commissie is er sprake van “serious failure in exercising judgement, responsibility and prudence.”³³ De minister van Defensie Amir Peretz was onervaren en leunde teveel op de militaire top. Hij had geen kennis van de basisprincipes van het gebruik van militaire middelen om strategische doelen te bewerkstelligen, en raadpleegde desondanks ‘niet systematisch’ deskundigen; bedenkingen gaf hij onvoldoende gewicht.³⁴ De voornaamste speler in deze top, de Chief of Staff, wist dat hij te maken had met die onervarenheid waardoor zijn verantwoordelijkheid toenam. Naar mening van Winograd heeft hij hier te weinig invulling aan gegeven. Hij heeft, sterker nog, onterecht de indruk gegeven dat de IDF voldoende voorbereid was en dat de plannen toepasbaar waren op de situatie. Hij had moeten verduidelijken dat de kans op raketbeschietingen door Hezbollah groot was na Israëlische luchtaanvallen en dat deze alleen met grootschalig grondoptreden konden worden verhinderd.³⁵ Halutz, aldus de commissie, “failed in his duties as commander in chief of the army and as a critical part of the political-military leadership”.³⁶

Winograd voegt enkele observaties toe. Na 25 jaar zonder oorlog, was er weer één, van een “different kind” zelfs, en de IDF was er niet klaar voor. Menigeen in Israël, burger maar ook militair dacht dat Israël “beyond the era of wars” was. Israël zou zelf geen oorlog beginnen, en bezit voldoende middelen ter afschrikking, of om degenen die zich niet zouden laten afschrikken daaraan te herinneren, zo stelt Winograd enigszins cryptisch. In deze visie is de voornaamste zorg voor de landstrijdkrachten *low intensity conflict*.³⁷ Door deze denkbelden heeft het veiligheidsbeleid niet hoog op de agenda gestaan, is er de klad in gekomen met als gevolg dat het geen adequaat antwoord op alle uitdagingen meer heeft. In deze “few final comments” zit eigenlijk de crux van Winograd’s verhaal. De manier waarop Israël zich liet kennen tijdens de *Second Lebanon War* (een titel die de regering pas in maart 2007 aan het conflict toekende, herinnert ons Winograd) bracht een aantal “critical questions” naar voren. Heeft Israël nog wel alle strategische prioriteiten op een rij? Het gaat uiteindelijk om existentiële vragen, om “questions that stand at the centre of our existence here as a Jewish and democratic state”.³⁸

³² ‘The main findings of the Winograd partial report on the Second Lebanon War’, punt 12.

³³ Ibid., punt 12 e.

³⁴ Ibid., punt 13.

³⁵ Ibid., punt 14.

³⁶ Ibid., punt 14 e.

³⁷ Ibid., punt 19.

³⁸ Ibid., punt 21.

3. Schets van de ontwikkeling van de Israëlische strategische cultuur.

Om de vraag te kunnen beantwoorden in hoeverre het Israëlische optreden gedurende de Tweede Libanonoorlog verklaard kan worden vanuit de ontwikkeling van de Israëlische strategische cultuur, geeft deze paragraaf een schets van die ontwikkeling. De basis voor deze schets is ontleend aan de analyse van Michael Handel.³⁹ Deze auteur wijst op de paradoxale situatie dat één van de (noodzakelijkerwijs) militair meest actieve, en succesvolle, landen op het gebied van ontwikkeling van strategie een beeld laat zien van verwarring, besluiteloosheid en gebrek aan visie. Hij zoekt de oorzaak hiervoor in de aanhoudende druk van omstandigheden van existentiële bedreiging die Israël sterk doen leunen op militaire benaderingen van de veiligheidsproblematiek.⁴⁰

3.1. De geostrategische omstandigheden

Gegeven de geostrategische omstandigheden heeft Israël een veiligheidsbeleid moeten ontwikkelen waarin het als klein land staande kan blijven in een vijandige omgeving. Israël is in dit verband wel een “territorial and political status quo power” genoemd.⁴¹ In deze omstandigheden, met uitgesproken ongunstige geografische en numerieke verhoudingen heeft Israël als doelstelling de verdediging van zijn bestaan en vrijheid. Israël voert dus primair een defensieve strategie, waarbij de doelstelling reactief is. Deze richt zich op het tegengaan van de doelstellingen van de tegenstanders.⁴²

Om te beginnen is Israëls geografische ligging precair. De staat Israël heeft sinds de oprichting in 1948 te maken met vijandige buurlanden. In de eerste plaats direct aan de grenzen, maar ook in de rest van de Arabische wereld en daarbuiten, waaronder niet in de laatste plaats, sinds de val van de Sjah in 1979, Iran. Daarnaast zijn in de loop van de oorlogen, beginnend met de onafhankelijkheidsoorlog in 1948 en '49 veel Palestijnen buiten de grenzen van Israël gevlucht. Een aanzienlijk deel daarvan is met de bezetting van de Gazastrook en de westelijke Jordanoever in 1967 weer onder Israëlisch bestuur gekomen. Zowel de bewoners van deze bezette gebieden als die in de Arabische buurlanden vormen een reservoir voor organisaties die Israël willen bestrijden. Aldus heeft Israël te maken met een breed scala aan bedreigingen, vanuit diverse richtingen en van uiteenlopende aard, van ballistische raketten uit Iran tot zelfmoordterroristen afkomstig uit gebied onder eigen bestuur. Het bijbehorende takenpakket van de IDF is navenant toegenomen in complexiteit.⁴³

Aan de ligging zijn demografische en economische factoren toe te voegen. In beide gevallen is Israël de mindere van de gecombineerde omliggende landen. Israël weet dat het het conflict niet kan oplossen met militaire middelen.⁴⁴

Het Israëlische grondgebied heeft verder geen enkele strategische diepte. Het hele land ligt binnen bereik van aanwezige grond-grond raketten, de voornaamste delen binnen artillerie

³⁹ Michael I. Handel, ‘The evolution of Israeli strategy: the psychology of insecurity and the quest for absolute security’, in: Williamson Murray, MacGregor Knox, Alvin Bernstein, eds., *The making of strategy. Rulers, states and war* (Cambridge University Press, Cambridge, New York 1995) p. 534-578.

⁴⁰ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 534.

⁴¹ Uri Bar-Joseph, ‘Introduction’, in: Uri Bar-Joseph, ed., *Israel’s national security towards the 21st century* (Frank Cass, London 2001) p. 1-12, aldaar p. 2.

⁴² Israel Tal, *National security. The Israeli experience* (Praeger, Westport, Connecticut 2000) p. 47.

⁴³ Cohen, *Israel and its army*, p. 35.

⁴⁴ Tal, *National security*, p. 40.

bereik, terwijl het luchtruim, door de tijd-ruimte factoren van het luchtwapen nog krapper bemeten dan op de grond, binnen bereik van grondgebonden luchtverdedigingsmiddelen ligt. Hoewel na 1967 de allergrootste kwetsbaarheid door de verovering van de Sinäi (later vervangen door een vredesakkoord met Egypte), de westelijke Jordaanoever en de Golan hoogvlakte werd weggenomen, is de in de tussenliggende periode vastgezette neiging van het “not yielding an inch” sterk bepalend voor de Israëlische strategie.⁴⁵ Terrein prijs geven was door de afwezigheid van bufferruimte geen optie. Daarnaast werd de strategie bepaald door het offensief op tactisch en operationeel niveau. Wanneer afschrikking niet kon verhinderen dat het land aangevallen werd, dan wel de dreiging te groot werd, moest de IDF optreden.⁴⁶ De hoge kwaliteit van de Israëlische inlichtingenvergaring kan geen waterdichte garanties bieden, waardoor geldt: “preempt when in doubt”.⁴⁷ In geval van oorlog is de stelregel de gevechtshandelingen zo snel mogelijk naar het grondgebied van de tegenstander te verplaatsen. Hoewel strategisch ‘ondiep’, biedt de centrale ligging Israël een voordeel: de mogelijkheid tot het gebruik van de zogeheten *interior lines*. Het kan troepen van het ene naar het andere front verplaatsen, al naar gelang de situatie om vraagt. Al met al is geografisch gezien de situatie nu veel gunstiger dan ooit tevoren. De buffer van de Sinäi is vervangen door een vredesverdrag met Egypte, met bijbehorende garanties door met name de Amerikaanse aanwezigheid in de woestijn, terwijl tegelijkertijd de nadelen van een teveel aan territorium niet meer aan de orde zijn. Israël kan zich kortom concentreren op de overige grenzen, waarvan die met Syrië en Libanon het meest van belang zijn.

3.2. Psychologische factoren

Naast geopolitieke factoren wijst Handel op psychologische factoren die een belangrijke rol spelen in de Israëlische strategische situatie. De geschiedenis van het Joodse volk versterkt het Israëlische gevoel van onveiligheid. Het Zionisme kan beschouwd worden als een zoektocht naar veiligheid.⁴⁸ Twee millennia leven in diaspora met als dieptepunt de genocide op het Joodse volk in de tweede wereldoorlog maakten van verspreiding en vernietiging van staat en volk reële bedreigingen. Het op zichzelf teruggeworpen zijn in meer of minder vijandige omgevingen heeft een “distrustful self-reliance” doen postvatten in de Joodse psyche, doorwerkend in de staat Israël. Handel stelt dat het mede hierdoor ook op internationaal politiek vlak vaak een getto mentaliteit aan de dag legt, waarin de politieke en diplomatieke kanten van het strategische proces veelal niet gedijen.⁴⁹ De Arabische houding ten opzichte van Israël bevestigde Israël’s in hun angsten. Zelfs enkele generaties in een sterke staat Israël verder, houdt de “psychology of insecurity” aan. Handel stelt dat Israël’s in het algemeen de voorkeur geven aan veiligheid boven het nemen van risico’s voor vrede. Bij afwezigheid van een buffer als de Sinäi is het bereiken van een vergelijk met Syrië, Jordanië en het Palestijnse bestuur heel lastig. Daarbij komt dat de sinds 1967 groeiende groep Israëlische kolonisten van de bezette gebieden een krachtige politieke beweging is.

⁴⁵ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 539-540, p. 544.

⁴⁶ Cohen, *Israel and its army*, p. 37.

⁴⁷ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 541.

⁴⁸ Zie ook Tal, *National security*, p. 39-40.

⁴⁹ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 543. Verderop (p. 563) stelt Handel dat op het gebied van Israël’s buitenlandse politiek de militaire invalshoek “extensive influence” heeft gehad, en dat de diplomatie meer ten dienste staat van de krijgsmacht dan andersom.

3.3. Kwaliteit versus kwantiteit

Demografisch is Israël duidelijk kleiner dan zijn tegenstanders, en de relatieve negatieve trend zet door.⁵⁰ Met de bezetting van de veroverde gebieden vanaf 1967 heeft Israël zelfs te maken met een groeiende groep potentiële tegenstanders binnen de eigen grenzen. De omvang van de bevolking bepaalt de grootte van de IDF. De hoge militaire participatiegraad ten spijt, betekent dat duidelijke begrenzings voor de krijgsmacht. De grootte van de Israëlische luchtmacht bijvoorbeeld wordt niet bepaald door het aantal vliegtuigen, maar door de hoeveelheid beschikbare mensen die tot piloot opgeleid kan worden. De hoge militaire participatiegraad is van grote invloed op Israël's strategie. Grootschalige mobilisatie heeft direct grote economische gevolgen en is niet lang vol te houden. Numerieke verhoudingen hebben ertoe geleid dat Israël heeft gekozen voor *assault power* in tegenstelling tot *staying power*. Oorlogen moeten snel beslist worden terwijl attritie-oorlog moet worden vermeden.⁵¹

Om tegenwicht te bieden aan de kwantitatieve achterstand heeft Israël altijd de nadruk gelegd op kwalitatieve aspecten van de krijgsmacht. Vóór 1967 stelde deze kwaliteiten met name op persoonlijke eigenschappen van zijn militairen. Vanaf die tijd is Israël in toenemende mate op technologische voorsprong gaan leunen, volgens menige analyse ten koste van de kwaliteit van de Israëlische militair, en daardoor van de hele IDF.⁵² Israël voert “capital intensive warfare”, met hoofdrollen voor informatietechnologie (IT), technologische verrassing, zware en precieze vuurkracht, waaronder *area munitions* en *stand-off* wapens. Het streven om kwantitatieve achterstand op deze manier te ondervangen, gaat hand in hand met de toenemende noodzaak rekening te houden met de afnemende bereidheid slachtoffers en grote materiële verliezen aan eigen zijde te incasseren, met name wanneer er sprake is van *wars of choice*.⁵³

De noodzaak om een hoogwaardige krijgsmacht in stand houden vereist grote investeringen. Het kan slechts op het hoge peil blijven vanwege steun uit het buitenland, dat Israël sinds 1970 met name uit de VS krijgt. Steun uit het buitenland is in de geschiedenis geen vanzelfsprekendheid geweest, waardoor in Israël de eigen wapenindustrie sterk ontwikkeld is.⁵⁴ Israël heeft zelfs eigen kernwapens ontwikkeld, waarvan de afschrikkende werking de “ultimate guarantee for survival” moet zijn.⁵⁵ Technologie maakt veel mogelijk voor Israël maar is geen wondermiddel tegen alle bedreigingen. Het zorgt voor conventionele en zelfs nucleaire overmacht tegenover zijn buurlanden. Beide zijn echter minder tot niet relevant in beperkte, slepende, *low intensity* conflicten. Toch zet Israël met het toenemen van de complexiteit aan bedreigingen en taken de lijn van het leunen op technologie voort.⁵⁶

⁵⁰ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 547.

⁵¹ Tal, *National security*, p. 43.

⁵² Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 546. Zie verder bijvoorbeeld Van Creveld, *The sword and the olive*, p. 322, Cohen, *Israel and its army*, p. 45, en de verwijten die Halutz c.s. gemaakt werden in de nasleep van ‘2006’, Kober, ‘The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War’, p. 17-19.

⁵³ Avi Kober, ‘Israeli war objectives into an era of negativism’, in: Uri Bar-Joseph, ed., *Israel's national security towards the 21st century* (Frank Cass, London 2001) p. 176-201, aldaar p. 190-191.

⁵⁴ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 549 spreekt zelfs van een “national obsession that absorbed enormous amounts of energy and resources.” Autarkie op het gebied van productie van wapens is echter een onrealistisch doel gebleken. Ibid., p. 550. Zie voor een overzicht van de ontwikkeling van Israël's “burgeoning defense industries” Van Creveld, *The sword and the olive*, p. 267-283.

⁵⁵ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 549, p. 553.

⁵⁶ Cohen, *Israel and its army*, p. 41.

3.4. Vormgeven aan strategie

Voor wat betreft het vorm en uitvoering geven aan strategie heeft Israël ook een geheel eigen geschiedenis. Geheimhoudingsoverwegingen beperken de groep leidinggevendenden naast de premier, de minister van Defensie en de *Chief of Staff* tot een handvol mensen. Israël heeft geen geformaliseerde structuur voor nationale veiligheidsaangelegenheden.⁵⁷ Bij afwezigheid van andere instituties op dit gebied is de invloed van militairen op het politiek-militair strategisch proces disproportioneel groot in Israël. Enkele politici onder leiding van de premier en de minister van Defensie (soms zelfs verenigd in één persoon) geven leiding aan de krijgsmacht onder leiding van de Chief of Staff. Deze politici zijn voor hun informatievoorziening en de beoordeling van die informatie volledig afhankelijk van de krijgsmacht. Het parlement kan in de praktijk al helemaal geen controle uitoefenen op dit bolwerk. Dit wordt versterkt door het gegeven dat relatief veel voormalig topmilitairen de weg naar de Israëlische politiek vinden. De al eerder genoemde onderontwikkeling van de politieke en diplomatieke aspecten in dit proces wordt versterkt door de overwegend militaire benadering van veiligheidspolitieke vraagstukken. Kortom, aldus Handel, “a narrow military view of national security affairs inevitably prevails at the highest levels”.⁵⁸ Hij stelt verder dat hierdoor vaak problemen militair aangepakt worden die niet met militaire middelen opgelost kunnen worden, en dat militaire inzet “frequently” als eerste in plaats van laatste middel gezien wordt.⁵⁹ Daarnaast geeft hij aan dat het Israëlische systeem teveel korte termijn gericht is, op dagelijkse operationele zaken als wapen aanschaf, contra-terrorisme operaties en vergeldingsaanvallen, ten koste van lange termijn politiek-strategische doelen en de samenhang met economische en buitenlandse politieke kanten in het strategisch proces.

De successen in de confrontaties met de buurlanden, culminerend in de Zesdaagse Oorlog van 1967 hebben inherente zwakheden van dit systeem altijd naar de achtergrond verdreven. Ook de bijna-ramp van 1973 en de weinig bevredigende afloop van de 1982 oorlog in Libanon en het voortslepen van de Intifada hebben tot nu toe niet geleid tot wezenlijke verandering in deze stand van zaken. Handel geeft het voorbeeld van de Zesdaagse Oorlog. Het overdonderende succes van de IDF op operationeel niveau verborg de warrige ad hoc besluitvorming en het gebrek aan strategische planning voorafgaande aan de oorlog. Op het laatste moment besloot minister van Defensie Dayan pas tot een *all out preemptive strike*. Tot de operaties tegen Jordanië en Syrië is, in die volgorde, lopende de oorlog besloten. Bovendien had hij instructies gegeven niet daadwerkelijk tot aan de oostelijke oever van het Suez kanaal door te stoten. Het zou leiden tot de situatie die als de *War of Attrition* de boeken is ingegaan (1969-1970). Ook gedurende dit slepende conflict heeft de IDF acties ontplooid waarvan de strategische gevolgen van tevoren niet doordacht waren. Meer dan eens werd de politieke leiding door de militaire top (soms selectief) gebrekkig van gegevens en informatie over de eigen bedoelingen voorzien. Toen Israël in de herfst van 1969 de beschikking kreeg over de F 4 *Phantom* jachtbommenwerper werden *courses of action* gezocht bij het wapensys-

⁵⁷ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 554; Van Creveld, *The sword and the olive*, p. 108-109.

⁵⁸ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 555.

⁵⁹ Cohen wijst op een vergelijkbare analyse van Baruch Kimmerling, die in Israël een tendens ziet die hij “cognitive militarism” noemt. Israëli’s zijn geneigd militaire c.q. veiligheidszaken belangrijker te vinden dan politieke, economische of ideologische problemen, aldus Kimmerling, met als gevolg dat Israël’s politieke en militaire leiding voornamelijk militaire oplossingen voor problemen zoekt. Cohen, *Israel and its army*, p. 10.

teem; “weapons determined strategy, not the other way around.”⁶⁰ In deze jaren werd Egypte verder in de armen van de Sovjet Unie gedreven terwijl Israël steeds meer afhankelijk van de VS werd. De uitkomst van deze attritie oorlog was uitgesproken nadelig voor Israël. Het had Egypte sterker gemaakt en moderne luchtverdedigingssystemen van Sovjet makelij aan de westoever van het Suez kanaal gebracht.⁶¹ Handel wijst erop dat niet alleen de militaire top schuldig was aan de gang van zaken. De regering onder leiding van Golda Meir liet een en ander gebeuren en delegeerde de facto de verantwoordelijkheid aan de minister van Defensie Moshe Dayan en de IDF.⁶²

Het meest duidelijke voorbeeld, aldus Handel, van de nadelige gevolgen van de concentratie van politiek-militaire zaken in een kleine besloten kring laten Israël's bemoeienissen met Libanon zien. Na het verdrijven van de Palestinian Liberation Organisation (PLO) uit Jordanië in 1970 streek de organisatie neer in Libanon. Na het uitbreken van de burgeroorlog in Libanon in 1975 begon Israël christelijke facties te steunen in een poging de krachtsverhoudingen in zijn voordeel te bewegen. Israël's minister van Defensie Ariel Sharon wilde vervolgens via een militaire operatie het probleem PLO voorgoed oplossen. De Israëlische regering, Sharon voorop, geloofde dat “military power and swift action could solve any problem; they were confident of Israel's military superiority, and not in the habit of making rational, long range calculations.”⁶³ Sharon en Chief of Staff Eitan vroegen de regering toestemming voor een inval tot 40 km diepte in Libanon teneinde een veiligheidszone te creëren, terwijl ze plannen voor een veel grootschaliger invasie van het noordelijke buurland hadden. In deze plannen zou de opmars reiken tot en met de hoofdstad Beiroet, met als doelstellingen het uitschakelen van de PLO als speler in Libanon, en het aangrijpen van de Syrische positie in het land. Syrië was sinds de zomer van 1976, oorspronkelijk op uitnodiging van de toenmalige Libanese regering, militair actief in Libanon. Ofschoon Israël in eerste instantie geen bezwaar maakte, zo lang Syrië maar op voldoende afstand bleef, was de Syrische aanwezigheid velen, Sharon voorop, een doorn in het oog. De opbouw van grondgebonden luchtverdedigingssystemen in de Bekaa-vallei beperkte Israël's vrijheid van handelen in de lucht.

Een operatie in Libanon zou twee vliegen in een klap kunnen slaan: de PLO verwijderen, en de Syrische dreiging uitschakelen. Gedurende het proces zou een christelijke regering in het zadel worden geholpen, waarmee Israël tot een vergelijk zou kunnen komen. Sharon verrichtte voorwerk door te spreken met christelijke leiders in Libanon en probeerde in de Verenigde Staten, onder andere bij de minister van Buitenlandse Zaken Alexander Haig steun voor een eventueel ingrijpen te verkrijgen.⁶⁴ Gedurende de operatie wilde Sharon de regering voldongen feiten presenteren om in fasen toestemming voor de hele opzet te krijgen. Zo geschiedde. Sharon's militairen wisten van zijn intenties, en hadden er plannen voor gemaakt, evenals de Maronitische christelijke leiding in Libanon, terwijl zijn collega ministers in het ongewisse waren. De oorlog begon met de regering onder de indruk dat het een begrensde operatie had goedgekeurd die 24 tot 48 uur zou duren, en waarin Syrië niet be-

⁶⁰ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 559. Voor een uitgebreid overzicht over de geschiedenis van de Israëlische luchtmacht zie Bill Norton, *Air war on the edge. A history of the Israel Air Force and its aircraft since 1947* (Midland, Hinckley 2004).

⁶¹ Van Creveld, *The sword and the olive*, p. 213-215.

⁶² Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 559.

⁶³ Ibid., p. 559-560.

⁶⁴ Ahron Bregman, *Israel's wars. A history since 1947* (Indian reprint of 2nd edition (Routledge, London 2002), Roli, New Delhi 2003) p. 156-157, p. 162.

trokken zou worden.⁶⁵ Het was de eerste keer dat Israël een uitsluitend offensieve oorlog was begonnen. Het had er onhaalbare strategische doelstellingen aan verbonden. Het werd uiteindelijk op alle vlakken een kostbare mislukking, terwijl voor de oorlog de PLO niet meer dan een “minor irritant” was.⁶⁶

Het besluitvormingsproces dat tot de oorlog leidde, werd niet onderzocht; de regering bleef op dezelfde manier werken. Handel wijt dit aan de versplinterde, instabiele, politieke realiteit in Israël, waarin kleine groeperingen bovenproportioneel invloed hebben. Die hebben geen baat bij een goed functionerende nationale veiligheidsraad (waartoe al in de nasleep van de Yom Kippur oorlog door de Agranat-commissie in 1974 was geadviseerd) die wel eens pijnlijke (politiek onaanvaardbare) aanbevelingen zou kunnen doen, zoals onderhandelen met de Palestijnen en het verlaten van de bezette gebieden. Dit politieke landschap zorgt ervoor dat de gegroeide politiek-militair strategische praktijk ad hoc, niet gebalanceerd en weinig gestructureerd blijft, waardoor het zelden voorbij het korte termijn denken komt. Bij gebrek aan een eigen lange termijn strategie ligt het initiatief vanzelf bij de tegenstander.⁶⁷

3.5. De ‘zevende oorlog’: Israël en ‘low intensity conflict’

Ook in de ‘zevende oorlog’ worstelt Israël met dit probleem. De ‘zevende oorlog’ is de benaming die Handel geeft aan de *low intensity conflicts* en contra terrorisme operaties waarmee Israël sinds 1948, naast de grote oorlogen, te maken heeft. Het beeld dat de reeks aan dergelijke operaties te zien geeft, is consistent met de gebruikelijke aanpak in oorlogen tegen conventionele tegenstanders: sterk offensief georiënteerd en op alle strategische niveaus militair.⁶⁸ Van 1948 tot ongeveer 1970 bestond de voornaamste dreiging uit infiltraties door Palestijnen, al of niet verdreven tijdens de onafhankelijkheidsoorlog, vanaf grondgebied van de buurlanden. (Daarnaast liepen tussen 1956 en 1967 meningsverschillen over water en het verloop van de grens diverse keren uit op gewapende botsingen met Syrië.) Israël reageerde op de invallen met vergeldingsaanvallen, in de vorm van invallen in de buurlanden. Eerst richtten deze raids zich tegen burgers, waarbij toenemend slachtoffers vielen. Na de raid op Kibiya in Jordanië in 1953 waarbij 69 burgers gedood werden, verlegde Israël de aandacht naar militaire en infrastructurele doelen van het betreffende buurland.⁶⁹ De operaties werden almaar groter, en raakten uit proportie met de acties waarop gereageerd werd. Het risico op escalatie nam navenant toe, evenals de verliezen aan eigen zijde. Gezien de onmogelijkheid de daadwerkelijke uitvoerders van de anti-Israëliische acties te kunnen pakken, werden deze operaties gericht tegen de omgeving van de tegenstanders. De bevolking van de dor-

⁶⁵ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 560. Zie verder o.m. Bregman, *Israel’s wars*, p. 155, p. 160, en Van Creveld, *The sword and the olive*, p. 289-291, die meldt dat volgens Sharon het kabinet wel op de hoogte was. Van Creveld oppert nog de mogelijkheid dat Begin Sharon gebruikt heeft om veel meer te doen dan hij openbaar kon maken; “whatever the prime minister’s faults, a fool he was not”. Avi Kober noemt de beperkte doelstelling van het instellen van een veiligheidszone voor noord Israël een voorwendsel van Begin en Sharon voor de grotere operatie. Kober, ‘Israeli war objectives into an era of negativism’, p. 185.

⁶⁶ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 561.

⁶⁷ Ibid., p. 562, 570. Cohen, *Israel and its army*, p. 167 constateert dat er tegenwoordig een “broad degree of consensus” is over wat het probleem is (trivialisatie van het strategieproces door ad hoc geïmproviseerd handelen, uitsluitend op basis van militair advies, in een versnipperd politiek landschap) en wat de oplossing zou moeten zijn: oprichten van een permanent adviesorgaan, een hoofdzakelijk civiele *national security council*. Toch voorziet hij dat, als het al gaat gebeuren, het een langdurig veranderingsproces zal worden.

⁶⁸ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 564.

⁶⁹ Van Creveld, *The sword and the olive*, p. 133-134.

pen waaruit men dacht dat de acties waren ondernomen, waren feitelijk de ontvangende kant van de vergeldingsacties. Druk op de omgeving zou uiteindelijk, via de overheid van de betreffende landen, of via de sponsorende landen van de betreffende guerrilla organisatie, druk op de uitvoerders van anti Israëlische actie moeten opleveren. “Circular pressure” is dit later genoemd, en nog steeds is dit een principe waarmee Israël probeert vat te krijgen op tegenstanders, zoals tegenwoordig Hezbollah. Of het principe werkt is maar zeer de vraag. Meestal is het de vraag of de omgeving bij machte is iets tegen de strijders te doen. *Circular pressure* operaties resulteren veelal in een averechts effect, wanneer Israëlisch vuur weer beschietingen op Israëlische burgers oplevert. Daarnaast betekent “returning fire to the source of fire” vaak onschuldige slachtoffers gezien de manier van optreden van de tegenstander, waardoor de vijandigheid gevoed wordt. Een oplossing heeft *circular pressure* aldus niet geboden; een alternatief lijkt vooralsnog echter niet voor handen.⁷⁰

Dergelijke operaties werden een functie toegedicht in het trainen en stimuleren van het moreel van de IDF.⁷¹ Ze hebben een grote rol gespeeld in de vorming van de cultuur van de IDF. Deze heeft zijn oorsprong in deze tijd van guerrilla-achtig uitvoeren van vergeldings-raids, gekenmerkt door snelle actie, initiatief, en het willen maximaliseren van slachtoffers (bij gebrek aan een andere maatstaf voor succes). Dit werd getracht te bereiken door escalatie binnen de actie. De raid werd als hoogste doel gezien, waarbij de IDF ‘bijziendheid’ met betrekking tot de hogere strategische niveaus wordt toegeschreven.⁷² Een bijkomend verschijnsel was het oprekken van orders teneinde het effect van een actie te kunnen vergroten. Beperkingen werden niet graag geaccepteerd; gepoogd werd de politici achteraf voor vol-dongen feiten te stellen. Vardi constateert in de jaren ‘50 een “spread of ‘self authorisation’ as a *deliberate* army policy”.⁷³ Het resulteerde in “military activism not subject to effective political control”.⁷⁴ Hoewel Kober erop wijst dat gevallen van militaire ongehoorzaamheid schaars zijn, en dat de IDF uiteindelijk altijd zijn missies en doelen ondergeschikt maakte aan door de politiek gestelde doelen⁷⁵, geeft Van Creveld aan dat in de jaren voorafgaand aan de oorlog van 1956 de IDF “not a tame instrument in the government’s hands” was.⁷⁶ Instructies werden systematisch overschreden. Toegebrachte schade was steeds hoger dan de minister van Defensie goed achtte, en hem vooraf was voorgespiegeld.

Vanaf 1967 kreeg Israël te maken met acties vanuit de bezette gebieden, en terroristische acties tegen Israëlische of Joodse doelen in het buitenland. De strategie van vergelding werd aangevuld met defensieve en preventieve maatregelen, deels omdat de vergeldingsacties de Arabische acties niet konden tegenhouden, deels vanwege nadelige bijwerkingen van de acties. Vanaf de Yom Kippur oorlog in 1973 hadden Egypte, Jordanië en Syrië geen belang meer bij het toestaan van acties tegen Israël vanaf hun grondgebied. Israël kreeg te maken met acties vanuit Libanon, een politiek gefragmenteerde staat waarvan de regering dat niet

⁷⁰ Ibid., p. 305; Clive Jones, ‘Israeli counter-insurgency strategy and the war in south Lebanon 1985-97’, in: *Small wars and insurgencies*, vol. 8, nr. 3, Winter 1997, p. 82-108, aldaar p. 82; Zeev Maoz, ‘Evaluating Israel’s strategy for low intensity warfare, 1949 – 2006’, in: *Security studies*, vol. 16, nr. 3, July – September 2007, p. 319-349, aldaar p. 329.

⁷¹ Maoz, ‘Evaluating Israel’s strategy for low intensity warfare, 1949 – 2006’, p. 336-339.

⁷² Gil-li Vardi, “Pounding their feet”: Israeli military culture as reflected in early IDF combat history’, in: *The journal of strategic studies*, vol. 31, no. 2, April 2008, p. 295-324, aldaar p. 295.

⁷³ Vardi, “Pounding their feet”: Israeli military culture as reflected in early IDF combat history’, p. 308.

⁷⁴ Ibid., noot 88, p. 316.

⁷⁵ Kober, ‘Israeli war objectives into an era of negativism’, p. 179.

⁷⁶ Van Creveld, *The sword and the olive*, p. 136.

kon verhinderen. In de jaren dat Israël delen van Libanon bezette, na de operatie *Peace for Galilee* in 1982, tot 2000, vonden aanhoudend acties over en weer plaats, twee keer op een grotere schaal: operatie *Accountability* in 1993 en operatie *Grapes of Wrath* in 1996. Militaire acties in een poging druk uit te oefenen op Hezbollah en Amal, direct of indirect via de bevolking of de Libanese regering, konden de organisaties er niet onder krijgen.⁷⁷ Uiteindelijk kostte de bezetting Israël meer dan het opleverde en heeft het zich teruggetrokken in 2000. Maoz spreekt van een “clear admission of defeat.”⁷⁸ Binnen de eigen grenzen bracht van 1987 tot 1993 de eerste Intifada nieuwe uitdagingen, die nog werden overtroffen tijdens de tweede of Al Aqsa Intifada vanaf 2000. Israël reageerde met een diversiteit aan tegenacties, waaronder gerichte moordaanslagen en allerhande collectieve straffen, als deportaties, sloop van huizen en avondklokken. Ook in het kader van de operaties in de bezette gebieden werden Israël’s tegenacties toenemend gekenmerkt door inzet van technologie om eigen verliezen zoveel mogelijk te beperken.

Het voeren van beperkte, *low intensity* en contraterrorisme operaties heeft regelmatig geleid tot escalatie waarbij de kosten de baten verre overschreden. Vaak hadden de acties onbedoelde en onvoorziene gevolgen. Maoz wijst op de “built in escalatory spiral” van vergeldingsacties, die niet beheersbaar is.⁷⁹ Hoewel het soms een vooropgezet doel is, vindt escalatie vaker onbedoeld plaats. Militairen lijken er een blinde vlek voor te hebben. Politici kunnen het vaak niet beoordelen, afhankelijk als ze zijn van de militairen.

Over de resultaten van de “doctrine of retaliatory action” wordt overwegend negatief geoordeeld. In de jaren ’50 kon deze invallen vanuit buurlanden niet verhinderen en verergerde deze het gevoel van onzekerheid onder de bevolking.⁸⁰ Alle inspanningen ten spijt heeft Israël’s bemoeienis in Libanon per saldo weinig opgeleverd. De PLO werd uit Libanon verdreven maar Hezbollah nam diens plaats in en blijkt een lastiger tegenstander te zijn dan de Palestijnse organisatie ooit is geweest. Het eenzijdig militaire, harde Israëliische optreden was contraproductief.⁸¹ Zelfs gedurende de grootschalige operatie *Grapes of Wrath* in 1996 kon met werkelijk indrukwekkend militair-technisch machtsvertoon niet voorkomen worden dat noord Israël met *Katyusha’s* bestookt werd.⁸² Israël’s statelijke tegenstanders erkennen in Israël hun militair meerdere. Afschrikking (niet in de laatste plaats vanwege het bezit van atoomwapens) werkt in de internationale relaties. De buurlanden hebben zich (in ieder geval vooralsnog) neergelegd bij het gegeven dat de staat Israël bestaat. Op zijn niet-

⁷⁷ De operaties tegen de PLO voorafgaand aan en tijdens de inval in 1982 zijn een ander verhaal. Israëli-sche acties tegen PLO voorafgaand aan de inval waren geen vergeldingsaanvallen om de PLO af te schrikken verdere acties te ondernemen maar bedoeld om escalatie te bewerkstelligen om een inval te rechtvaardigen. (Maoz, ‘Evaluating Israel’s strategy for low intensity warfare, 1949 – 2006’, p. 331.) Israël is vervolgens geslaagd in het verdrijven van de PLO uit Libanon. Hierbij moet in ogenschouw genomen worden dat de PLO in Libanon een *Fremdkörper* was dat zich handhaafde met harde hand richting de bevolking. Hezbollah en Amal daarentegen zijn *grass roots* Libanese organisaties, waarbij met name Hezbollah bij de gratie van een zwakke Libanese overheid de eigen bevolkingsgroep meesterlijk aan zich weet te binden. Achcar with Warschawski, *The 33-day war*, p. 54-55.

⁷⁸ Maoz, ‘Evaluating Israel’s strategy for low intensity warfare, 1949 – 2006’, p. 332.

⁷⁹ Maoz, ‘Evaluating Israel’s strategy for low intensity warfare, 1949 – 2006’, p. 329. Zie ook Kober, ‘The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War’, p. 9: “Even when one opts for violence out of a rational choice, believing it could be tamed, controlled and directed to one’s purposes, once the violence starts it gains its own momentum and dynamic.”

⁸⁰ Bregman, *Israel’s wars*, p. 51.

⁸¹ Clive Jones, ‘Israeli counter-insurgency strategy and the war in south Lebanon 1985-97’, p. 104.

⁸² Van Creveld, *The sword and the olive*, p. 305.

statelijke tegenstanders heeft Israël echter geen vat met vergelijkbare middelen en concepten.⁸³

3.6. Heroriëntatie vereist

De inval in Libanon in 1982 ziet Cohen als een waterscheiding in de geschiedenis van de IDF. Daarvoor kan als een tijdperk van zekerheden gekenschetst worden. Vanaf halverwege de jaren '80 echter is toenemende verwarring te zien.⁸⁴ De zekerheden betroffen de duidelijke existentiële dreiging van de buurlanden met hun conventionele krijgsmachten, en de militaire inspanningen die dit vroeg van Israël. De periode van verwarring zette in met het verzanden van de operatie in Libanon. Dieper liggende oorzaken waren verschuivingen in de internationale context, waaronder de opkomst van de Iraanse dreiging vanaf 1979 en het wegvallen van de Egyptische, maar ook de veranderingen naar een multipolaire wereld als gevolg van het einde van de Koude Oorlog.

Israël heeft naast de conventionele dreiging te maken met toenemende subconventionele en supra-conventionele bedreigingen, aldus het Meridor-rapport dat in opdracht van de Israëlische regering in 2006 verscheen. Geografisch gezien moest de blik verlegd worden enerzijds naar voorheen *over the horizon* bedreigingen (Iran met zijn ballistische raketten en ambities kernwapens te bemachtigen) en anderzijds de dreiging binnen de eigen grenzen. *Basic security* taken, het hoofd bieden aan de conventionele bedreigingen, moest steeds meer terrein prijsgeven aan *current security* werk: het bewaren van de stabiliteit in de bezette gebieden en bijkomende *counter insurgency* en contraterrorisme taken. Op al deze werkterreinen tracht Israël zijn technologische voorsprong in zijn voordeel te gebruiken. Deze lijn, begonnen in de tijd van de onafhankelijkheidsoorlog als één van de manieren om de kwantitatieve achterstand ten opzichte van de tegenstanders tegen te gaan, zet zich voort. Te veel leunen op technologie kan nadelig werken, zoals critici in de nasleep van de Tweede Libanonoorlog aangaven.

Cohen wijst hierop aansluitend meer in het algemeen op de moeilijkheden die Israël ondervindt in het proces van heroriëntatie in de complexe, schuivende strategische realiteit.⁸⁵ Zo liep Israël's offensieve wijze van optreden die altijd goede diensten had bewezen in de confrontaties met de buurlanden, vast in het Libanese moeras. Vanaf 1987 kreeg de IDF te maken met de eerste Intifada, die ook niet kon worden opgelost met kortstondige inzet van *overwhelming force*. Toen de tweede Intifada uitbrak, waarschuwden politici en militairen de bevolking dat het niet snel opgelost kon worden. "Victory will be won on points and not by a knock out blow", liet *Chief of Staff* luitenant-generaal Moshe Yaalon in 2002 weten.⁸⁶ Het duurde lang voordat na 1982 een en ander conceptueel en doctrinair verwerkt was door de IDF. *Low intensity conflict* bleef gezien worden als een afwijking van het eigenlijke werk voor een krijgsmacht. Met het oog op wat Israël aan veiligheidsproblematiek in de toekomst te maken zou krijgen, kon de IDF weinig leren van de operaties in Libanon, zei Yitzhak Rabin als minister van Defensie in 1986 tegen het parlement.⁸⁷ Het zou tot eind jaren '90 duren

⁸³ Maoz, 'Evaluating Israel's strategy for low intensity warfare, 1949 – 2006', p. 347; Handel, 'The evolution of Israeli strategy', p. 553. Zie voor de invloed van nucleaire wapens op de verhouding tussen Israël en de buurlanden bijvoorbeeld Van Creveld, *The sword and the olive*, p. 220-221, p. 279-281.

⁸⁴ Cohen, *Israel and its army*, p. 37.

⁸⁵ Cohen, *Israel and its army*, p. 46.

⁸⁶ Geciteerd in Cohen, *Israel and its army*, p. 46.

⁸⁷ Geciteerd in Cohen, *Israel and its army*, p. 47.

voor de als bijzaak beschouwde *current security* operaties meer (intellectuele) aandacht kreeg, overeenkomend met de dagelijkse praktijk.⁸⁸ De pendel zou vervolgens door slingeren, waardoor grote delen van de krijgsmacht het oorspronkelijke militaire werk niet voldoende meer beheersen. Training raakte in onbalans, tot bijna uitsluitend geoefend werd voor inzet in de bezette gebieden en *counter insurgency*. Daadwerkelijke inzet in de bezette gebieden ging ten koste van training überhaupt.⁸⁹ Tegelijkertijd sijpelde de gevechtservaring weg. Hoe langer hoe minder officieren hebben ervaring in het vechten met grotere eenheden.⁹⁰

Cohen signaleert een tweedeling in de IDF, tot stand gekomen in de laatste jaren. Er zijn elite-eenheden, specialistisch en technologiezwaar, zoals de verdediging tegen ballistische raketten met zijn *signals intelligence*, delen van de marine, de luchtmacht (tegenwoordig “air and space force”) en de diverse *special forces* eenheden van de landmacht, vanouds “justifiably famous”. Dan is er de rest: het overgrote deel van de landstrijdkrachten, dat in een demoraliserende vicieuze cirkel zit van te weinig werk en te weinig training.⁹¹ Cohen ziet in de ontvoering van de twee militairen op 12 juli 2006 symptomen van de staat waarin de IDF zich tegenwoordig bevindt. Het heeft zich nog niet weten te oriënteren in de fluïde veiligheidssituatie die op een veelheid aan vragen antwoord vereist. De oorlog die volgde op de ontvoering liet de ontwikkeling op veel grotere schaal zien.⁹²

Hoewel Handel de nodige kritische kanttekeningen plaatst bij de ontwikkeling van de Israëlische strategie stelt hij toch dat het veiligheidsbeleid en de strategie niet onsuccesvol is geweest, in zoverre, dat het erin is geslaagd Israël staande te houden en heeft doen groeien tot een niet meer weg te denken, krachtige realiteit.⁹³ Het is niet militair te verslaan, zoals zijn buurlanden, Egypte voorop, na 1973 zijn gaan inzien. Een gunstig gevolg van het moeilijke conflict in Libanon is dat de PLO hetzelfde heeft geconcludeerd. Het is tot een vergelijk gekomen dat tot Palestijnse autonomie in de bezette gebieden heeft geleid, alhoewel het zeer moeizaam blijft om hierop een vervolg te realiseren. Wanneer Israël daarin slaagt, aldus Handel, kan gezegd worden dat de strategie is geslaagd, ondanks zichzelf. Aan het oude blijven vasthouden is “bound to fail”.⁹⁴

Cohen stelt dat het geen vanzelfsprekende zaak is dat de benodigde veranderingen gaan plaatsvinden. De voornaamste reden ziet hij in Israël's politiek-militaire cultuur. Dit containerbegrip blijft moeilijk grijpbaar maar de bijbehorende *mindset* heeft een sterke invloed op de eigenaardigheden van Israël's strategisch besluitvormingsproces, gekenmerkt door wat is genoemd “Israel's decision-making ‘pathologies’”: korte termijn denken, extreem gepoliti-

⁸⁸ Cohen, *Israel and its army*, p. 48; Avi Kober, ‘The intellectual and modern focus in Israeli military thinking as reflected in *Ma'arachot* articles, 1948-2000’, *Armed forces and society*, vol. 30, nr 1, Fall 2003, p. 141-160, aldaar p. 154.

⁸⁹ Ben-David, ‘New model army?’, p. 26. Zie ook Alon Ben-David, ‘Debriefing teams brand IDF doctrine ‘completely wrong’’, *Jane's defence weekly*, 3 January 2007, p. 7, en Alon Ben-David, ‘IDF shifts focus to ground forces’, *Jane's defence weekly*, 10 January 2007, p. 7.

⁹⁰ Cohen, *Israel and its army*, p. 49-50; Van Creveld, *The sword and the olive*, p. 363, schreef in 1998: “in the entire IDF there is now hardly an officer left who has commanded so much as a brigade in a *real* war.” (Cursivering van Van Creveld.)

⁹¹ Dit komt deels door de omvang van de IDF. Cohen wijst erop dat de IDF, als gevolg van “panic-stricken” *force planning* in de nasleep van de Yom Kippur oorlog simpelweg te groot is. Sinds eind jaren '80 wordt gestreefd naar een ‘kleinere en slimmere’ IDF. Cohen, *Israel and its army*, p. 93 en p. 83 e.v.

⁹² Cohen, *Israel and its army*, p. 52.

⁹³ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 577.

⁹⁴ Ibid., p. 578.

seerd, chronisch ongestructureerd en gedomineerd door het defensie establishment.⁹⁵ Hij identificeert drie gebieden waarop Israël zich zal moeten ontwikkelen om het mislukken waar Handel over spreekt te voorkomen: op overheidsgebied, op doctrinair gebied en voor wat betreft de structuur van de krijgsmacht. Voor wat betreft de overheid constateert Cohen dat er tegenwoordig een “broad degree of consensus” is over wat het probleem is: ‘trivialisatie’ van het strategieproces door ad hoc geïmproviseerd handelen, uitsluitend op basis van militair advies, in een versnipperd politiek landschap. De oplossing zou moeten zijn oprichten van een permanent adviesorgaan, een hoofdzakelijk civiele *national security council*.⁹⁶ Ook voor het recent boven water gekomen probleem van de weinig efficiënte financiële huishouding van de IDF wordt de oplossing gezocht in een van de krijgsmacht onafhankelijk adviesorgaan. Toch voorziet hij dat, als het al gaat gebeuren, het een langdurig veranderingsproces zal worden.

Dat geldt evenzeer voor het doctrinaire vlak, alhoewel ook daar inmiddels een “broad measure of agreement” bestaat dat een nieuw tijdperk is aangebroken. De overeenstemming zou het inzicht betreffen dat tegenwoordig verdediging van duidelijk verdedigbare lijnen, zonder een vijandige bevolkingsgroep daarbinnen, belangrijker is dan denken in termen van aanval, “battlefield decisions” en het bezetten van gebied. Operationeel heeft zich deze verschuiving vertaald in het optuigen van een verdediging tegen ballistische raketten, het *Arrow*-systeem met alles wat daarbij komt kijken, inclusief satellieten, en het bouwen van de muur tussen Israël en Palestijns gebied. Het gebied van de *home defense*, tot 2006 nog onder de maat, lijkt nu substantiële aandacht te krijgen. Ook op het gebied van de structuur van de krijgsmacht wordt al jaren gedebatteerd. Op rationele gronden zou geconstateerd kunnen worden dat de huidige omstandigheden een aanpassing van de structuur van de IDF richting een beroepskrijgsmacht nodig maken. Juist dit vraagstuk is echter ten diepste een culturele kwestie.⁹⁷

Zo heeft Israël's strategische cultuur een ontwikkeling ondergaan, begonnen in een tijd waarin duidelijke prioriteiten op basis van existentiële vereisten bestonden richting een complexere, meer fluïde situatie waarin zijn militaire kracht, die groter is dan ooit, geen vanzelfsprekende oplossingen biedt. De Tweede Libanonoorlog bood hiervan een voorbeeld. De volgende paragraaf gaat na hoe Israël's optreden te plaatsen is in deze ontwikkeling.

⁹⁵ Over de invloed van Israël's politiek-militaire cultuur, Cohen, *Israel and its army*, p. 166: “although (...) amorphous (...) this mindset nevertheless plays a crucial role in fossilizing (...) Israel's decision-making ‘pathologies’”.

⁹⁶ Cohen, *Israel and its army*, p. 167.

⁹⁷ Cohen, *Israel and its army*, p. 174.

4. De Tweede Libanonoorlog in Israël's strategische cultuur.

Dit essay onderzoekt in hoeverre het Israëlische optreden in de Tweede Libanonoorlog verklaard kan worden vanuit de ontwikkeling van de Israëlische strategische cultuur. Deze paragraaf volgt weer de opzet van Kober's analyse en plaatst het optreden in het perspectief van deze ontwikkeling. Tevens worden enkele kanttekeningen bij het tot nu toe overgeleverde beeld van de oorlog gegeven.

4.1. 'Deterrence mindset'

Als eerste verklaring voor de tegenvallende Israëlische prestatie in 2006 noemt Kober een laat besef dat het om een oorlog ging. Hoe is dat te verklaren? Winograd stelt dat vooraf geen keuze gemaakt is voor een vergeldingsaanval of een grootschalig optreden tegen Hezbollah in Zuid Libanon. De Israëlische *course of action* laat echter wel degelijk een keuze zien: de Israëlische luchtmacht voerde een vergeldingsaanval uit. Kober typeert de oorlog heel trefzeker: het was een "reprisal raid turned war".⁹⁸ Chief of Staff Halutz vertelde Winograd's onderzoekscommissie bijvoorbeeld dat hij niet had gedacht dat het zo lang zou duren.⁹⁹ Dergelijke raids worden door de IDF zo lang als Israël bestaat (en zelfs al bij de voorlopers van de IDF) beschouwd als een beproefd middel. De vooraf geplande, goed voorbereide actie lokte echter een reactie van Hezbollah uit. Tot juni 2006 had de organisatie zich gehouden aan de overeenstemming met Israël uit 1996 dat in het onderlinge conflict slechts militaire doelen zouden worden aangevallen. Na de harde klap van Israël in reactie op de ontvoering van de twee militairen liet Hezbollah deze begrenzing varen. Nu werd Israël opgezadeld met het probleem van de raketbeschietingen. Kortom: de "built in escalatory spiral" van het vergelden had weer opgeld gedaan.¹⁰⁰ De doelstelling van een vergeldingsaanval is herstel van afschrikking, *deterrence*. Wanneer de escalatie de *deterrence* weer in twijfel trekt, moet je doorgaan. Zoals Vardi stelt naar aanleiding van onderzoek naar Israëlische vergeldingsaanvallen in de jaren vijftig en zestig: het herstellen van *deterrence* is een "elusive aim".¹⁰¹ Winograd verwijt de regering en de militaire top dat ze de reactie van Hezbollah had moeten voorzien.¹⁰²

De oorlog van 2006 onderstreept opnieuw de problematiek van de doctrine van vergelding. Israël's aanpak in 2006 kent vele parallellen in Israël's militaire geschiedenis. Vergeldingsaanvallen worden vaak uitgevoerd, zonder de consequenties te voorzien. De vergeldingsaanval is een volgende stap in een vicieuze cirkel van geweld. Vooraf onbedoelde en onvoorziene escalatie is het gevolg, de cyclus wordt onbeheersbaar. De dwingende logica achter de oorspronkelijke aanval, het herstellen van afschrikking en geloofwaardigheid, maakt dat actie moet worden voortgezet wanneer de tegenstander in zijn reactie niet kan worden beteugeld, waardoor de afschrikking verder afbrokkelt. Na afloop is per saldo meer kwaad dan goed gedaan, en is een averechts effect bereikt. In 2006 zijn de zelf opgelegde doelstellingen niet behaald, zijn veel slachtoffers en schade te betreuren, voor de tegenstan-

⁹⁸ Kober, 'The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War', p. 3. Vgl. de kwalificatie van *The Economist*: de oorlog was "a mistake after a provocation". 'Nasrallah wins the war', *The Economist*, August 19, 2006.

⁹⁹ Kober, 'The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War', p. 18.

¹⁰⁰ Maoz, 'Evaluating Israel's strategy for low intensity warfare, 1949 – 2006', p. 329.

¹⁰¹ Vardi, 'Pounding their feet': Israeli military culture as reflected in early IDF combat history', p. 316.

¹⁰² 'The main findings of the Winograd partial report on the Second Lebanon War', punt 10a.

der koren op de molen: “the war, which according to our leaders was supposed to restore Israel’s deterrence posture, has within one month succeeded in destroying it.”¹⁰³

Ondanks de frustratie over het verloop van de oorlog in Israël, dat ook bij Kober tussen de regels valt te bespeuren, moet voor wat betreft afdwingen en afschrikken een kanttekening geplaatst worden bij het overheersende beeld van falen. Nasrallah mag de overwinning uitgeroepen hebben, de oorlog heeft Hezbollah ontegenzeggelijk schade berokkend. Herstel van afschrikking is deels geslaagd, zie de opmerking van Nasrallah, dat Hezbollah de ontvoeringsactie niet zou hebben uitgevoerd wanneer het had geweten dat het een dergelijk zware Israëlische reactie zou opleveren. Verder is bij Achcar en Warschawski, die de oorlog vanuit niet-Israëlische of westerse optiek beschrijven te lezen dat

[i]n order to facilitate an agreement leading to a cease fire that became more and more urgent for humanitarian reasons, Hezbollah softened its position, accepting deployment of 15.000 Lebanese troops south of the Litani river and the despatch of more international troops to the same area in the framework of UNIFIL.¹⁰⁴

Zo bezien moet de conclusie zijn dat Hezbollah toch bewoog onder invloed van de aangevende druk, waaronder die van de militaire operatie. Verderop stellen de auteurs “Hezbollah in fact had to make concessions under duress to facilitate the ending of the war”.¹⁰⁵ Voortgezette “intransigence” zou allerhande gevolgen hebben gehad voor de organisatie. Achcar en Warschawski noemen “terrible humanitarian consequences”, bovenop de al toegebrachte schade, gezien de gijzeling waar Libanon in werd gehouden door Israël. De oplopende schade zou zich echter niet tot het humanitaire vlak beperken. De oorlog kreeg ook politieke en militaire gevolgen voor Hezbollah in Libanon. Achcar en Warschawski geven aan dat Nasrallah bij de aankondiging van de acceptatie van de voorwaarden niet pocht over een overwinning (dat hij dat alleen had kunnen doen ‘als koning Pyrrus: nog zo’n overwinning en ik ben verloren’) en dat hij gezien de omstandigheden koos voor het voorgestelde in de VN-Veilighedsraad resolutie 1701. Hezbollah weet dat in de praktijk een dergelijke operatie moeizaam op gang komt en verloopt; dat is verre te verkiezen boven de militaire actie door Israël. Hezbollah kan rekenen, en lijkt een betere afweging te hebben kunnen maken met betrekking tot haalbaarheid van strategische doelstellingen.¹⁰⁶ “Nasrallah wins the war”, kopte *The Economist*.¹⁰⁷ Pijn deed het wel. Nasrallah “leads a broken and battered force”.¹⁰⁸

Deterrence blijft een centraal beginsel in Israël’s strategie. Winograd concludeerde dat Israël niet kan bestaan zonder geloofwaardige afschrikking op basis van goed leiderschap, militaire vermogen en “social robustness”. Verder zoeken naar vrede en daarbij behorende noodzakelijke compromissen moet gebeuren vanuit een “position of social, political and military strength”.¹⁰⁹

¹⁰³ Moshe Arens, minister van defensie van 1983-84, 1990-92 en in 1999, en minister van buitenlandse zaken 1988-90, geciteerd in Achcar with Warschawski, *The 33-day war*, p. 57-58. Vgl. Elias Hanna, ‘Lessons learned from the recent war in Lebanon’, in: *Military review*, September-October 2007, p. 87: “the war has lessened Arab fear of Israeli power”. Zie ook Ben-David, ‘New model army?’, p. 29.

¹⁰⁴ Achcar with Warschawski, *The 33-day war*, p. 62.

¹⁰⁵ Ibid., p. 67; Vgl. ‘Divided Lebanon’, *The Economist*, August 19, 2006, dat Hezbollah “gratefully accepted” UNSC 1701.

¹⁰⁶ Achcar with Warschawski, *The 33-day war*, p. 65-66.

¹⁰⁷ ‘Nasrallah wins the war’, *The Economist*, August 19, 2006.

¹⁰⁸ Nahum Barnea, ‘Israel vs. Hezbollah’, *Foreign policy*, November/December 2006, p. 22-28, aldaar p. 23.

¹⁰⁹ ‘English summary of the Winograd Commission Report’, punt 38.

4.2. 'Post heroic casualty aversion'

De tweede verklaring voor het teleurstellende IDF optreden zoekt Kober in het vasthouden aan *post-heroic warfare* onder omstandigheden die zijns inziens om een andere aanpak vroegen. Ofschoon Kober stelt dat Luttwak “has never concealed his hostility to this form of conducting war”, is Luttwak er in het artikel waarin hij de term lanceerde helemaal niet negatief over.¹¹⁰ Hij breekt juist een lans voor deze vorm van oorlogvoeren, die in zijn ogen een noodzakelijk en broodnodig antwoord op de diffuse bedreigingen van de post-Koude Oorlog tijd mogelijk moet maken. Door vast te houden aan Clausewitziaans-Napoleontisch denken over oorlog waarbij slechts ten oorlog kan worden getrokken voor grote zaken, met grote legers, met grote steun van het thuisfront, blijven teveel situaties ongemoeid die roepen om het nemen van verantwoordelijkheid. Wanneer krijgsmachten wat meer ingericht zouden zijn op het vermijden van slachtoffers in plaats van snel en beslissend winnen van veldslagen met vergelijkbare tegenstanders, zouden ze bruikbaar zijn in dergelijke situaties, die gezien de politieke en demografische realiteit van de westerse samenlevingen onbeantwoord blijven.

De huidige tijd vraagt om “unheroic realism”, aldus Luttwak.¹¹¹ Bij *post-heroic warfare* moeten zo min mogelijk slachtoffers vallen. De huidige politiek-maatschappelijke omstandigheden staan niet toe dat wanneer sprake is van een niet-existentiële bedreiging veel slachtoffers vallen bij militaire operaties, in de eerste plaats onder het eigen personeel, maar (al was het alleen maar vanwege slechte publiciteit) ook onder de burgers van de tegenstander. Westerse *casualty aversion* wordt soms gezien als onwelkome zelfopgelegde belemmering bij het uitvoeren van militaire operaties, die het behalen van militair resultaat onnodig in de weg staat. Wat Kober betreft was dat het geval in 2006.

Casualty aversion is echter niet iets nieuws. In Israël is het een thema met een langere geschiedenis. De Israëlische bevolking is relatief klein, en gevoelig voor het sneuvelen van zijn militairen. Het is in het kader van de algemene krachtsverhoudingen één van de redenen voor het benadrukken van *assault power* - slagkracht gericht op het snel forceren van een overwinning - boven *staying power*, militair vermogen gericht op langdurige confrontatie. Yigal Allon omschreef de taak van de IDF als door afschrikking de vijand van een oorlog te laten afzien, en bij toch uitbreken van een oorlog “to ensure a victory for Israel with the utmost speed and efficiency and a minimum of casualties.”¹¹² Het gericht aan willen pakken van deze gevoeligheid vormde één van de elementen in het Egyptische plan van aanpak voor de *War of Attrition* (1969-1970).¹¹³ Wel kan een graduele ontwikkeling met betrekking tot *casualty aversion* gezien worden. Naarmate technologische mogelijkheden toenemen, is het mogelijk om slachtoffers verder te verminderen. In de westerse politieke en maatschappelijke context vereist de beschikbaarheid van technologische mogelijkheden om slachtoffers te verminderen dat dat ook daadwerkelijk gebeurt.

¹¹⁰ Edward N. Luttwak, ‘Towards post-heroic warfare’, *Foreign affairs*, vol. 74, nr. 3, May/June 1995, p. 109-122.

¹¹¹ Luttwak, ‘Towards post-heroic warfare’, p. 122.

¹¹² Yigal Allon, *The making of Israel's army* (pb., Sphere, London 1971) p. 113. Allon (1918-1980), gerenomeerd Israëlisch militair en politicus, geldt als één van de weinige Israëlische militairen (Cohen noemt Allon samen met Israel Tal als in dit opzicht uitzonderlijk) die praktische ervaring heeft weten om te zetten in theoretische strategische analyse. Cohen, *Israel and its army*, p. 36. “[A] first-class strategic mind”, aldus Van Creveld, *The sword and the olive*, p. 51.

¹¹³ Bregman, *Israel's wars*, p. 97; Van Creveld, *The sword and the olive*, p. 212.

De onwilligheid om mensen bloot te stellen aan de realiteit van de situatie op de grond in Libanon is ingegeven door ervaringen uit het verleden. Er ligt een begrijpelijke en valide kosten - baten afweging aan ten grondslag. De bereidheid tot het incasseren van slachtoffers is best aanwezig, als de dreiging er naar is.¹¹⁴ Kober probeert Luttwak aan de kant van zijn zienswijze te krijgen, terwijl deze stelt dat het gezien het geringe aantal Israëlische slachtoffers politiek niet haalbaar was te veel eigen verliezen te lijden in de strijd tegen Hezbollah, dat als politieke beweging uiteindelijk toch niet met militaire middelen uit te schakelen is.¹¹⁵ Na de oorlog kwam Winograd tot de conclusie dat vooraf voor de regering en militaire top duidelijk had moeten zijn dat er om deze redenen geen brede steun voor een eventuele grondoperatie in Libanon te verwachten was.¹¹⁶ Dit onderstreept dat de gevolgen van het uitvoeren van een vergeldingsaanval niet waren voorzien. Het verklaart de lange aarzeling voor er alsnog een grondaanval werd ingezet. De uiteindelijke teleurstellende afloop bewijst de juistheid van de stelling dat Hezbollah niet met (alleen) militaire middelen te verslaan is, op frustratie gebaseerde *counter factual* alternatieven ten spijt.

4.3. 'Fighting standards'

Kober's derde punt van kritiek dat het magere Israëlische optreden verklaart, betreft de erosie van de "fighting standards" van de IDF als gevolg van het optreden in de bezette gebieden sinds 1987. Op dit punt is Kober's analyse het meest overtuigend. De eroderende werking van de grote inspanningen die het optreden in de bezette gebieden al jaren kost, komt in veel analyses terug. Van Creveld ziet hierin al geruime tijd een gevaarlijk hellend vlak voor de IDF.¹¹⁷ Wat meer afstandelijk laat ook Cohen zien dat dit aspect van het "changing operational landscape" grote impact op de IDF heeft. Het is een gebied waar noodgedwongen veel aandacht naar uit gaat, terwijl het maar een beperkt deel van het dreigingspectrum behelst. De IDF bevindt zich de laatste jaren in een spagaat om aan de verplichtingen te voldoen.¹¹⁸ Cohen plaatst de hieruit voortkomende moeilijkheden in een bredere context van een al veel langer lopend proces van heroriëntatie. Eén van de manieren om aan de uiteenlopende uitdagingen te kunnen voldoen wordt, conform de IDF traditie gezocht in het toepassen van technologische ontwikkelingen.

Het pogen technologische mogelijkheden maximaal te benutten, vindt zijn oorsprong in de krachtsverhoudingen in het Midden Oosten, dan wel de Israëlische perceptie daarvan. In kwaliteit werd altijd het antwoord gezocht voor de kwantitatieve achterstand ten opzichte van de omgeving. Wetenschap en technologie worden in dit kader gezien als belangrijke

¹¹⁴ Zie bijvoorbeeld ook Van Creveld in zijn voorwoord uit 2002 bij *The sword and the olive*. Ondanks al zijn forse kritiek op de IDF, "that powerful force", waarschuwt hij Israël vooral niet te tergen. Wee zijn tegenstanders wanneer Israël zijn furie echt gedwongen wordt te ontketen. Van Creveld, *The sword and the olive*, p. xix.

¹¹⁵ Kober, 'The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War', p. 12.

¹¹⁶ 'The main findings of the Winograd partial report on the Second Lebanon War', punt 10a.

¹¹⁷ Van Creveld spreekt over "the lamentable state to which the army has been reduced" als "natural result" van het optreden in de bezette gebieden. Van Creveld, *The sword and the olive*, p. 352, p. 334.

¹¹⁸ Cohen, *Israel and its army*, p. 35; Ben-David, 'Debriefing teams brand IDF doctrine 'completely wrong'', p. 7.

gebieden waarin kwaliteit Israël een voorsprong moet geven.¹¹⁹ Deze instelling heeft Israël een aanzienlijke wapenindustrie opgeleverd. Er zitten moeilijkheden aan het streven naar kwalitatief overwicht. Er wordt gewezen op een neiging teveel op technologie te gaan leunen, ook wanneer situaties zich daar niet toe lenen. Cohen wijst op de tweedeling in de IDF tussen technologie-zware delen van de krijgsmacht en de rest. De Israëlische luchtmacht - vanouds Israël's *first line of defence* - presteerde in 2006 onverminderd op een hoog niveau¹²⁰, terwijl de landstrijdkrachten met de nodige moeilijkheden te kampen hadden. Het duidt op een onevenwichtigheid waarmee Israël zichzelf, gesteld voor de uitdagingen tijdens de Tweede Libanonoorlog, voor de voeten liep.

4.4. 'RMA beliefs, 'poor' professionalism'

Hier sluit Kober's volgende punt op aan. Hij ziet het hanteren van verkeerde, door de *Revolution in military affairs* (RMA) school ingegeven concepten ("false assumptions and beliefs") als een reden achter de "poor performance" van 2006. Kober's volgende punt, gebrekkig ("poor") professionalisme in het officierskorps ligt in het verlengde hiervan. De Tweede Libanonoorlog legde een debat bloot ten aanzien van de richting waarin oplossingen gezocht moeten worden in het proces van heroriëntatie waarop Cohen duidt. In het kader van dit proces is op veel gebieden een diagnose gesteld, maar zijn de noodzakelijke veranderingen of wel nog in gang, of vanwege de inbedding in Israëlische culturele en maatschappelijke omstandigheden moeilijk in gang te zetten. De veranderingen waartoe wel was besloten onder druk van de veranderende operationele omgeving, hebben in 2006 complicerend gewerkt.

In een poging de IDF efficiënter te maken en aansluiting op de operationele omstandigheden te waarborgen, is de organisatie sinds 1990 in beweging. Vooralsnog echter hebben de organisatorische veranderingen de top van de IDF slechts topzwaar gemaakt, en zijn processen boven inhoud geplaatst.¹²¹ Militair handwerk als commandovoering en logistiek, zijn in het gedrang gekomen. Critici, waaronder Kober, noemen luchtfietserij op het gebied van *network centric warfare* (NCW) en verwarrend gebruik van EBO terminologie als onderliggende oorzaken.¹²² Een aantal maanden voor het uitbreken van de oorlog in de zomer van 2006 was een nieuwe doctrine bij de IDF ingevoerd, waarin het EBO concept een voorname rol had. Toen de oorlog uitbrak was deze nog niet in de hele organisatie geïnternaliseerd. Een deel van de teleurstellende resultaten van de oorlog wordt toegeschreven aan de verwarring die het hanteren van nieuwe terminologie in de commandovoering had veroorzaakt.¹²³

Verder verwijt Kober de hogere officiersechelons een "weakened commitment" ten opzichte van de Israëlische traditie van het streven naar een "battlefield decision". Het is de vraag in hoeverre dat verwijt terecht is, of dat de officieren zich bewust zijn van de beperkingen van militaire middelen in de context van *low intensity conflicts*, en dat de oplossing op een

¹¹⁹ Tal, *National security*, p. 61-62 noemt als overige gebieden waarop kwaliteit op veiligheidsgebied belangrijk is menselijke kwaliteit, waaronder motivatie en bereidheid een bijdrage te leveren, en een goede economische en industriële basis.

¹²⁰ "The air force should be congratulated on very impressive achievements in this war." 'English summary of the Winograd Commission Report', punt 22.

¹²¹ Cohen, *Israel and its army*, p. 92-93.

¹²² Ibid., p. 105-106; Ben-David, 'Debriefing teams brand IDF doctrine 'completely wrong'', p. 7.

¹²³ Winograd moest erop wijzen dat "clarity of orders is a vital component of combat effectiveness".
Geciteerd in Cohen, *Israel and its army*, p. 105.

andere manier moet worden gevonden. Kober noemde eerder zelf “battlefield decision” een “almost irrelevant notion” waar het guerrilla’s, terroristen en burgerverzet (“civil resistance”) betreft.¹²⁴

4.5. Leiderschap

In Kober’s analyse vormt twijfelend en onervaren politiek leiderschap in combinatie met dominantie van de krijgsmacht bij besluitvorming over veiligheidspolitieke zaken een oorzaak voor het teleurstellende optreden in de oorlog van 2006. Het verloop daarvan gaf voor wat betreft de aansturing door politiek en militaire leiding een karakteristiek Israëliisch beeld te zien. De militaire leiding speelde een grote rol, en de politieke leiding leunde daar zwaar op, in dit geval erg zwaar aangezien zowel de premier als de minister van Defensie geen militaire achtergrond had. In gezamenlijkheid heeft deze politiek-militaire leiding na de actie van Hezbollah op 12 juni 2006 besloten tot een “onmiddellijk, intensief” militair antwoord, kortom, een vergeldingsaanval. Winograd stelt dat dit niet gebeurde op basis van een nauwkeurige studie naar de complexe situatie in Libanon. Wanneer dat wel was gebeurd had moeten worden geconcludeerd dat dit weinig internationaal politiek rendement op kon leveren, en dat Hezbollah zou reageren met raketbeschietingen die niet dan na grootschalig grondoptreden hadden kunnen worden tegengegaan. Voor dat laatste was geen brede steun te verwachten. Deze punten zijn niet besproken met de politici. De regering heeft niet alle opties bestudeerd, een teken van zwak strategisch denken, aldus Winograd.¹²⁵ Het kabinet stemde in met een besluit waarvan de gevolgen niet duidelijk of onhaalbaar waren. Het beeld dat Winograd geeft kortom, is in lijn met de hierboven geschetste Israëliische praktijk. Er is gekozen voor een primaire militaire reactie, zonder de gevolgen voldoende te voorzien, met onbedoelde escalatie tot gevolg die voor de langere termijn meer kwaad dan goed deed.

Hoewel Israël tijdens de oorlog zoveel mogelijk strategisch effect wilde bereiken binnen de gegeven speelruimte (een volgens Israëliisch inzicht na te streven doelstelling een tegenstander zo veel mogelijk schade toebrengen zolang daar gelegenheid toe is, teneinde de dreiging tijdelijk af te laten nemen, en de schade ten goede van de afschrikking te laten komen¹²⁶), laat de aanpak geen vooraf doordachte langere termijn doelstelling zien. Na afloop is niets principieels in de status quo situatie gewijzigd.

Israël blijft worstelen met het vraagstuk van de strategie. Het is succesvol in het tegengaan van de strategie van de tegenstander, in zoverre dat het sterk genoeg is tegenstanders te verhinderen aan het bestaan van Israël afbreuk te doen. Israël kan deze doelstelling realiseren met militaire middelen. De militaire insteek kan echter niet verder komen dan deze beperkte oplossingen.¹²⁷

¹²⁴ Kober, ‘Israeli war objectives into an era of negativism’, p. 194.

¹²⁵ ‘The main findings of the Winograd partial report on the Second Lebanon War’, punt 10a.

¹²⁶ Tal, *National security*, p. 48: “[T]he destruction of forces, even if its impact on the balance of power is only temporary, removes the direct, immediate existential threat; hence it is obviously an important and practical objective. Furthermore the more thorough the destruction of forces and the larger the force that has been mauled, the greater the deterrent effect achieved, since the enemy is more likely to be convinced he has no chance of attaining a decision by military means.”

¹²⁷ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 570.

Israël's strategisch culturele ontwikkeling heeft een eigen kijk op veiligheidspolitieke prioriteiten opgeleverd. Het wordt het land wel verweten dat het geen politiek succes op militair resultaat kan laten volgen.¹²⁸ In dit kader deed Yigal Allon een verhelderende uitspraak twee jaar na de Zesdaagse oorlog. Op dat moment leek na het grote militaire succes de kloof tussen Israël en zijn tegenstanders groter dan ooit. De Arabische wereld had in Khartoum de “drie nee's” uitgesproken: geen erkenning van, geen onderhandelingen en geen vrede met Israël. Voor Israël stond onverminderd zijn bestaan op het spel. Israël mocht dan wel vrienden hebben, aldus Allon, zijn oorlogen moest het alleen vechten.

Accordingly, if she is faced with the choice between withdrawal to the old armistice lines for the sake of short term political gains and the establishment, even unilaterally, of new and secure borders even at the cost of political complications, the second alternative should be preferred. The political difficulties (one may hope) will ultimately pass away, but only the capacity for self defence will ensure Israel's survival.¹²⁹

Korte, militair strategisch en operationele vereisten, en lange termijn, politiek dan wel *grand strategy* overwegingen, zijn in de afgelopen decennia in Israël in een ander dan gebruikelijk daglicht komen te staan. De prioriteitenstelling die uit Allons woorden spreekt is nog steeds dominant in Israël's veiligheidspolitiek.

De oorlog in Libanon in 2006 is in verschillende opzichten te zien als één in een reeks van oorlogen in Libanon: de operaties *Litani*, *Peace for Galilee*, *Accountability*, *Grapes of Wrath*, en de bezetting in het algemeen, van 1982 tot 2000. In alle operaties is sprake van een *war of choice*, wordt gepoogd met militaire middelen een antwoord af te dwingen dan wel worden militaire middelen ingezet, is de tegenstander een irregulier optredende organisatie, probeert Israël die organisatie onder druk te zetten door de omgeving waarbinnen deze opereert aan te pakken. De technologische ontwikkeling gaat verder en men probeert die asymmetrie maximaal ten eigen nutte uit te buiten. In de jaren 1982 tot 2000 heeft men geleerd dat het ongunstig is om zich op de grond in Libanon te begeven. Dit heeft men ook zo veel mogelijk geprobeerd te vermijden in 2006. *Circular pressure* aan eigen zijde heeft ertoe geleid dat toch een grondoffensief is ingezet, met alle nadelige gevolgen van dien, terwijl het nog steeds niet de raketten tegenhield.

Een andere overeenkomst is de binnenlandse politieke overweging werkzaam aan Israëli'sche zijde. *Litani* was simpelweg actie met het oog op de binnenlandse publieke opinie: met een kortstondige militaire operatie een klap uitdelen in reactie op de PLO.¹³⁰ Ook in 2006 speelde de binnenlandse politieke factor mee. Het ophouden van geloofwaardigheid richting een tegenstander om de afschrikking hoog te houden heeft zijn pendant in het ophouden van geloofwaardigheid richting het thuispubliek. Kort voor de ontvoering van 12 juli was een militair ontvoerd in Gaza. De regering kon dit niet over zijn kant laten gaan.¹³¹ In het bijbehorende woordenspel heeft de regering zichzelf in de problemen gewerkt door onhaalbare doelstellingen te formuleren en verwachtingen te wekken die niet waar te maken waren.

¹²⁸ Ibid., p. 571.

¹²⁹ Allon, *The making of Israel's army*, p. 106.

¹³⁰ Van Creveld, *The sword and the olive*, p. 287.

¹³¹ 'Ending will be harder', *The Economist*, July 22, 2006, p. 27-30, aldaar p. 28.

5. Conclusie

Het verloop en het resultaat van het Israëlische optreden tijdens de Tweede Libanonoorlog in de zomer van 2006 tegen Hezbollah worden over het algemeen als teleurstellend beschouwd. Dit essay zocht niet zozeer in navolging van bijvoorbeeld Avi Kober, die in zijn analyse de brede kritiek op het Israëlische optreden zinvol bundelt, en de commissie Winoograd naar een antwoord op de vraag ‘why the poor performance’ maar onderzocht in hoeverre het Israëlische optreden in de Tweede Libanonoorlog verklaard kan worden vanuit de ontwikkeling van de Israëlische strategische cultuur.

Israël wilde aanvankelijk een vergeldingsaanval uitvoeren, en was niet op een oorlog uit. Hezbollah reageerde echter op de grootschalige luchtaanvallen met raketbeschietingen op noord Israël. Doordat Israël er niet in slaagde deze aanvallen te stoppen met voortgezette luchtaanvallen, waardoor de geloofwaardigheid en afschrikking verder afkalfden, voelde het zich gedwongen tot een grondoffensief. Dit verliep moeizaam, deels vanwege een late start met de voorbereidingen – men was dit niet van plan geweest en had de consequenties van de vergeldingsaanval niet voorzien – en deels vanwege diverse dieper liggende oorzaken, en al langer lopende ontwikkelingen.

Kober’s analyse lijkt deels ingegeven door frustratie, onderdeel van het in Israël breed gevoelde ongenoegen na de oorlog. Deels is zijn analyse te beschouwen als onderdeel van het debat dat in Israël gevoerd wordt tegen de achtergrond van het proces van heroriëntatie op veiligheidspolitiek gebied waar Cohen op wijst. Sinds 1982, zo constateert Cohen, is toenevend onzekerheid in de plaats van de zekerheden van voor die tijd gekomen. Het spectrum aan bedreigingen waar Israël mee te maken heeft, loopt tegenwoordig van subconventioneel tot supra-conventioneel. Zoals in het verleden Israël kwantitatieve achterstand door kwaliteit probeerde op te vangen, probeert het hierop antwoorden te vinden door gebruik te maken van technologische ontwikkelingen. Het debat gaat over de vraag hoe de balans binnen de IDF moet zijn. Kober ziet te veel aandacht voor luchtstrijdkrachten, kleine eenheden, te ver doorschieten van NCW en bijbehorende EBO theorieën, ten koste van landstrijdkrachten die een *battlefield decision* moeten kunnen forceren. De onevenwichtigheid zat verder niet in de laatste plaats in de gerichtheid op het werk in de bezette gebieden wat ten koste is gegaan van training voor andere taken en zelfs training überhaupt. De oorlog in 2006 vergrootte de stand van zaken in het heroriëntatieproces uit. Het uitgebreide zelfonderzoek dat erop volgde zal zijn weerslag op het debat hebben.

Kober signaleert dat het Israël in 2006 ontbrak aan het streven de oplossing op het slagveld te forceren. Dit schrijft hij toe aan onwilligheid slachtoffers te willen riskeren, aan de *post-heroic inclination* die post heeft gevat in de IDF. Op dit punt is Kober’s analyse problematisch. Elders heeft hij zelf aangegeven dat een *battlefield decision* moeilijk te realiseren is in een conflict met organisaties als Hezbollah. Het lijkt erop dat de Israëlische politieke en militaire leiding het ook zo zag. De *casualty aversion* vervolgens, waarmee Israël zichzelf in Kober’s analyse in de weg zit, is een gegeven in Israël’s geschiedenis, en verschilt eerder gradueel dan principieel met voorgaande jaren. Het incasseren van slachtoffers moet in verhouding staan met de dreiging en wat ermee kan worden bereikt. Ondanks het frustrerende onvermogen om Hezbollah te laten stoppen met de beschietingen, betrof het optreden van de sjiiitische organisatie geen existentiële dreiging. Met de slechte ervaringen van de bezettingsjaren in

Libanon in het geheugen verwachtte men geen oplossing van een grootschalig grondoptreden in Libanon.

Het laatste element in Kober's verklaring voor het teleurstellende Israëlische optreden is het twijfelende en onervaren politiek leiderschap, in combinatie met dominantie van de krijgsmacht bij besluitvorming over veiligheidspolitieke zaken. Het verloop van de Tweede Libanonoorlog gaf voor wat betreft de aansturing door de politieke en militaire leiding een karakteristiek Israëlisch beeld te zien, in lijn met Israël's strategische ontwikkeling en cultuur. Geostrategische kwetsbaarheid, demografische verhoudingen, een diepgeworteld gevoel van onveiligheid met angst voor uitroeiing als reële mogelijkheid, internationaal politiek isolement, en binnenlands politieke versnippering zijn elementen die Israël's veiligheidspolitiek onverminderd richten op overleven. Militair operationele overwegingen domineren het strategische denken, wat versterkt wordt door het grote aandeel van (ex)militairen in het debat. Voor 1967 was Israël noodgedwongen aangewezen op militaire aspecten van veiligheid teneinde te overleven. Na 1967, kwam daar ondanks veel gunstiger omstandigheden geen verandering in. "Military strength had become *the* solution", aldus Handel.¹³²

De inval in Libanon in 1982 vormde een hoofdstuk in Israël's 'zevende oorlog', de reeks van *low intensity* en contra terrorisme operaties waarmee Israël te maken heeft gehad naast de oorlogen tegen reguliere tegenstanders. Israël's aanpak in deze reeks is consistent met de aanpak in conventionele oorlogen: zwaar offensief georiënteerd en op alle strategische niveaus militair.¹³³ Vanaf de jaren na de onafhankelijkheidsoorlog heeft Israël te maken gehad met invallen vanaf buitenlands grondgebied. Telkens werd gereageerd met tegenaanvallen als vergelding, zowel tegen de vermeende uitvoerenden, als tegen de dorpen en landen van waaruit de acties plaats vonden. Doel van de tegenaanvallen was het in stand houden dan wel herstellen van afschrikkende werking van de Israëlische opstelling. Vanaf de inval in Libanon in 1982 kreeg Israël te maken met een ander soort conflict. Het was de bezetter geworden in een vijandige omgeving. Hezbollah verving de PLO als de voornaamste tegenstander in Libanon. Er ontstond een vicieuze cirkel van geweld waarbij Israël hard terug sloeg in reactie op acties van Hezbollah. Gaandeweg werden Hezbollah en de sjiiitische bevolking steeds meer in elkaars armen gedreven. De pogingen om door fysieke aanwezigheid in het buurland het noorden van Israël te beschermen bleven vruchteloos terwijl de verliezen aan eigen zijde bleven oplopen. Uiteindelijk heeft Israël zich in 2000 volledig teruggetrokken uit zuid Libanon.

Kober's analyse houdt weinig rekening met Israël's traumatische Libanon verleden. Maoz noemt de terugtrekking in 2000 een "clear admission of defeat"¹³⁴. Het kan echter ook gezien worden als een poging uit de vicieuze cirkel te komen. De toenmalige regering zag in dat het een doodlopende weg was waar van af moest worden gegaan, weg van het "unnecessary self inflicted disaster".¹³⁵ Het conflict met Hezbollah is niet met militaire middelen op te lossen. Israël was dat in juni 2006 ook niet van plan. Israël heeft zich laten provoceren, eerst tot een harde vergeldingsaanval, later in de loop van de ontwikkelingen tot een grondoffensief, dat uiteindelijk de meest problematische episode van de oorlog werd. Deze ronde eindigde ook weer met een VN resolutie. Een gunstige tussenoplossing is een mooi resultaat

¹³² Handel, 'The evolution of Israeli strategy', p. 575.

¹³³ Ibid., p. 564.

¹³⁴ Maoz, 'Evaluating Israel's strategy for low intensity warfare, 1949 – 2006', p. 332.

¹³⁵ Handel, 'The evolution of Israeli strategy', p. 570.

in een dergelijk geval.¹³⁶ Wanneer echter doelstellingen vooraf of gaandeweg een operatie te hoog worden gesteld, is frustratie gegarandeerd.

In algemene zin doet Handels conclusie nog steeds opgeld. Met als doelstelling het overleven van de staat, is Israël gaan leunen op militaire oplossingen voor zijn strategische problemen, ten koste van langere termijn planning en diplomatieke opties. De ontwikkeling van de strategie van één van 's werelds “foremost military performers” is daardoor vaak gekenmerkt door verwarring, besluiteloosheid en gebrek aan visie.¹³⁷ Het optreden tijdens de Tweede Libanonoorlog past in dit beeld.

¹³⁶ Opmerkelijk is dat Winograd het bereiken van deze resolutie als een Israëlisch diplomatiek succes bestempelt. ‘English summary of the Winograd report’, punt 24.

¹³⁷ Handel, ‘The evolution of Israeli strategy’, p. 435.

Literatuur en bronnen

- Achcar, Gilbert & Michel Warschawski,
2007 *The 33-day war. Israel's war on Hezbollah in Lebanon and its aftermath*. London: Saqi, London.
- Allon, Yigal,
1971 *The making of Israel's army*. (pb.) London: Sphere.
- Bar-Joseph, Uri,
2001 'Introduction', in: Uri Bar-Joseph (ed.), *Israel's national security towards the 21st century*. London: Frank Cass.
- Barnea, Nahum,
2006 'Israel vs. Hezbollah', in: *Foreign Policy*, November/December, p. 22-28.
- Ben-David, Alon,
2006 'New model army?', in: *Jane's Defence Weekly*, 11 October 2006
2007 'Debriefing teams brand IDF doctrine 'completely wrong'', in: *Jane's Defence Weekly*, 3 January 2007
2007 'IDF shifts focus to ground forces', in: *Jane's Defence Weekly*, 10 January 2007
- Bregman, Ahron,
2003 *Israel's wars. A history since 1947*. (Indian reprint of 2nd edition (London: Routledge 2002), New Delhi: Roli.
- Cohen, Stuart A.,
2008 *Israel and its army. From cohesion to confusion*. London: Routledge.
- Creveld, Martin van,
2002 *The sword and the olive. A critical history of the Israeli Defense Force* (pb.), New York: Public Affairs.
- Gray, Colin S.,
1999 'Strategic culture as context: the first generation of theory strikes back', in: *Review of International Studies*, nr. 25.
- Handel, Michael I.,
1995 'The evolution of Israeli strategy: the psychology of insecurity and the quest for absolute security', in: Williamson Murray, MacGregor Knox, Alvin Bernstein (eds.), *The making of strategy. Rulers, states and war*. Cambridge/New York: Cambridge University Press.
- Hanna, Elias,
2007 'Lessons learned from the recent war in Lebanon', in: *Military review*, Vol. 87, no. 5, p. 82-89.
- Hunerwadel, J.P.,
2007 'Israel's failure. Why?', in: *Air and space power journal*, Vol. 21, no. 4, p. 22-27.
- Jones, Clive,
1997 'Israeli counter-insurgency strategy and the war in south Lebanon 1985-97', in: *Small wars and insurgencies*, Vol. 8, no. 3.
- Kober, Avi,
2001 'Israeli war objectives into an era of negativism', in: Uri Bar-Joseph (ed.), *Israel's national security towards the 21st century*. London: Frank Cass.
2003 'The intellectual and modern focus in Israeli military thinking as reflected in *Ma'arachot* articles, 1948-2000', in: *Armed forces and society*, Vol. 30, no. 1.
2008 'The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War: why the poor performance?', in: *The journal of strategic studies*, Vol. 31, nr. 1
- Lantis, Jeffrey S.,
2005 'Strategic culture: from Clausewitz to constructivism', in: *Strategic insights*, Vol. IV, nr. 10.
- Longhurst, Kerry,
2000 'The concept of strategic culture', in: Gerhard Kümmel & Andreas D. Prüfert (eds.), *Military sociology. The richness of a discipline*, Baden Baden: Nomos Verlagsgesellschaft.
- Luttwak, Edward N.,
1995 'Towards post-heroic warfare', in: *Foreign affairs*, Vol. 74, nr. 3.
- Maoz, Zeev,
2007 'Evaluating Israel's strategy for low intensity warfare, 1949 – 2006', in: *Security studies*, Vol. 16, nr. 3.

- Norton, Bill,
2004 *Air war on the edge. A history of the Israel Air Force and its aircraft since 1947*. Hinckley: Midland.
- Parton, Neville,
2007 'Israel's 2006 campaign in the Lebanon. A failure of air power or a failure of doctrine?', in: *RAF Air power review*, Vol. 10, nr. 2.
- Tal, Israel,
2000 *National security. The Israeli experience*. Westport (CT): Praeger.
- Teitler, G.,
2002 'Militair-strategische culturen', in: G. Teitler, J.M.J. Bosch, W. Klinkert e.a., *Militaire strategie*. Amsterdam: Mets & Schilt.
- Vardi, Gil-li,
2008 "Pounding their feet": Israeli military culture as reflected in early IDF combat history', in: *The journal of strategic studies*, Vol. 31, no. 2.
- 'English summary of the Winograd Commission Report', *The New York Times*, January 30, 2008:
<www.nytimes.com/2008/01/30/world/middleeast/31winograd-web.html?_r=1&sq=english%20summary%20of%20the%20winograd%20commision%20report&st=cse&scp=1&pagewanted=all>
- 'The main findings of the Winograd partial report on the Second Lebanon War',
,www.haaretz.com/hasen/spages/854051.html> (1 of 8) 12-12-2007
- The Economist*, 'Ending will be harder', July 22, 2006
- The Economist*, 'Divided Lebanon', August 19, 2006
- The Economist*, 'Nasrallah wins the war', August 19, 2006
- The Economist*, 'An enduring illusion', August 26, 2006

NETHER
DEFE
ACAD